ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਰੂਹਾਨੀ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ

(Spiritual Telephone)

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ

ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਰੂਹਾਨੀ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ

(Spiritual Telephone)

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ)
141126

ਸਮਰਪਣ

ਸਤਿਕਾਰ ਸਾਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਵਿਖੇ ਸਮਰਪਿਤ, ਜੋ ਗੁਰ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ
ਮੌਜ ਮਾਨਣ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਆਵਾਜ਼
ਸੁਨਣ ਦੀ ਖਿੱਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

ਤਤਕਰਾ

ਬੇਨਤੀ

"ਟੈਲੀਫੋਨ" ਇਕ ਵਿਗਿਜਾਨਕ ਯੰਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਜਾਤ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਬੇ-ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ, ਮੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜੰਤ੍ਰ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਚਰਖੜੀ ਜੇਹੀ ਤੇ ਗੋਲਾਕਾਰ ਘੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਨੌਂ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਰ ਤਕ ਅੰਕੜੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਲ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸੁਨਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਨਦ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਰਸੀਵਰ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਹੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ "ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਟੈਲੀਫੋਨ' ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ - ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਨੰਬਰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।ਉਸ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਯੰਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਰਿੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਬੰਧਿਤ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ੮੦੯ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਚਰਖੜੀ ਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਚੱਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ੮ ਨੂੰ ਭੁਆ ਕੇ ਉਪਰੰਤ ਸਿਫ਼ਰ ਅਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ੯ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਅਗਲੇ ਮਕਾਨ ਉਤੇ ਘੰਟੀ ਖੜਕ ਪਵੇਗੀ ਟ੍ਰਨ-ਟਰਨ-ਟਰਨ-ਟਰਨ। ਘੰਟੀ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਸਬੰਧਿਤ ਆਦਮੀ ਰਸੀਵਰ ਨੂੰ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਝਟ ਪਟ ਬੋਲ ਉਠੇਗਾ "ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ", ਆਪ ਕੌਣ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਜੀ ? ਕਿੱਥੋਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ਜੀ ? ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ? ਆਦਿ । ਛੇਕੜ ਦੁਤਰਫੀ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਵਿਗਜਾਨ(ਅਥਵਾ ਅਧਿਭੂਤਕ ਸਾਇੰਸ) ਦਾ ਇਕ ਨਗੂਣਾ ਜਿਹਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਗਜਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਗਠਿਤ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ "ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਫ਼ੋਨ" ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ "ਰੂਹਾਨੀ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ" ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਨਗੇ। ਇਹ ਵਿਗਜਾਨ ਭੂਤਕ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਪਰ ਭੂਤਕ ਵਿਗਜਾਨੀ (ਐਕਸਟਰਨਲ ਸਾਇੰਟਿਸਟ) ਤਦ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮ੍ਰਥ ਹਨ, ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ੬ ਵਿਗਜਾਨ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਹਰ ਸ਼ੈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸਾਇੰਸ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣ, ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਦੇਖਣ, ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਰਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਜੇਹੇ ਜਗਜਾਸੂਆਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ-

"ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥
ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥
ਓਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥"

"ਸੁਰਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਸ ਫੋਨ (ਅੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼) ਨੂੰ ਸੁਨਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਆਰੇ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਤ ਦੇ ਚੌਥਰ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ) ਉੱਠ ਦੇ ਦਰਜਾਵਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਵਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਸੌਚ ਦਿਸ਼ਾ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਰੂਹਾਨੀ ਫ਼ੋਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨੋ ਨੰਬਰ ਰਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਕੰਟਰੋਲੀ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ 'ਸੈਂਟਰੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਾ ਰਿਦਾ ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਟਨ ਟਨ ਟਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਖੜਕਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਧਜਾਤਮ ਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹਮਕਲਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ

ਅਜੇਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿੰਨੇ ਟ੍ਰੈਕਟ ਅੰਦਰ ਅਜੇਹੀਆਂ ਕੁਛ ਕੁ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਗਦਜ ਅਤੇ ਪਦਜ, ਦੋਹਾਂ ਦੁਅਰਾ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਡਿਕੇ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਦੇ ਅਤੇ ਹਰਸ਼ (ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਤੇ ਖੇੜਾ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਸੰਚੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲੇਖਕ – ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ "ਆਲਿਮ"
1956 ਲੁਧਿਆਣਾ।

ੴ

(੧)

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਸਨ। ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿੰਡ ਵਲ ਪਰਤੇ। ਘਰ ਪੁਜਦਿਆਂ ਹੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਤਾਰ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਗਈ। ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕਲੇਜੇ ਠੰਢ ਪਈ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ:

ਹੋ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਲੇਜੇ ਠੰਢ ਸਭ ਦੇ ਪੈ ਗਈ।
ਸਾਗਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਉਮਡਿਆ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਗਈ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਲਾਵਣ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਲੇਜੇ ਨਾਲ ਜੀ।
ਮੁੱਖੜਾ ਨਾ ਚੁੰਮਦੇ ਰਜਦੇ ਆਖਣ ਸੁਣੋ ਖਾਂ ਲਾਲ ਜੀ।
ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ ਤਾਰਦੇ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੋ।
ਅੰਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਜਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਰੱਖਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ।
ਭੈਣ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਰਹੇ ਸਦਾ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ।
ਯਾਦ ਤੈਂਡੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅੱਖਾਂ ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਬਰਸਦਾ ।
ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸਦਾ ਲੜ ਲਾਈ ਜੋ ਸੁਲੱਖਣੀ।
ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤੈਂਡਾ ਆਸਰਾ ਚਾਹੀਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਣੀ।
ਲਖਮੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਏਹ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬਾਲ ਨੇ।
ਸੁਖਣਾਂ ਸੁਖਦੀ ਨੂੰ ਲੱਧੇ ਦੋ ਅਨਮੋਲ ਲਾਲ ਨੇ।
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਲ ਵੀ ਰੱਖਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਬੇਟਾ ਧਿਆਨ ਹੈ।
ਪੁੱਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੌਣਕਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਹਾਨ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਜੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਾ ਸੀ ਕਾਲੂ ਨੇ ਸੀਨੇ ਲਾ ਲਿਆ।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਮੁੱਖੜਾ ਚੁੰਮਿਆਂ ਨੈਣਾ ਚੋਂ ਨੀਰ ਵਹਾ ਲਿਆ।
ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਆ ਕਰ ।
ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਨੂਰ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵੀ ਸੋਝੀ ਲਿਆ ਕਰ।
ਨਾਨਕੀ ਕਰਕੇ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਸਭ ਨੂੰ ਆਖੈ ਗੱਲ ਏ।
ਜਿਸਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਤੁਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਸਲ ਏ।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਬਾਬਲ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਮੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਏ।
ਏਹ ਖ਼ੁਦ ਨਾਰਾਇਣ ਕਲਾਧਾਰ ਬਣ ਰੂਪ ਨਾਨਕ ਆਇਆ ਏ।
ਸਾਰੇ ਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਏਸ ਦੇ ਇਕੋ ਇਹ ਸਭ ਦਾ ਬਾਪ ਹੈ,
ਸਾਰੀ ਹੈ ਰਚਨਾਂ ਏਸ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਘਟਾਂ ਦਾ ਆਪ ਹੈ।
ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਨੌਕਰ ਕਿਤੇ ਬਣ ਜਾਂਵਦਾ।
ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾ ਕਿਤੇ ਕੇਲੇ ਦੀ ਛਿੱਲੜ ਖਾਂਵਦਾ
ਲੈ ਮਜੂਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਨਾਮੇਂ ਦੀ ਛੰਨ ਬਨ੍ਹਾਂਵਦਾ,
ਸੈਣੇਂ ਦਾ ਧਰ ਕੇ ਰੂਪ ਏਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੁਸ਼ਟ ਹਟਾਂਵਦਾ।
ਧੰਨੇ ਦੀ ਸ਼ਰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੱਥਰ ਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜਿੱਥੇ ਬਿਠਾਇਆ ਬਹਿ ਗਿਆ ਖਲਿਹਾਰਿਆ ਖਲੋ ਗਿਆ।
ਏਹ ਰੂਪ ਧਰ ਕੇ ਰਾਮ ਦਾ ਸ਼ਵਰੀ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਤਾਰਦਾ।
ਕਿਧਰੇ ਚਬਾ ਤੰਦਲ ਸੁਦਾਮੇਂ ਦੇ ਮਹੱਲ ਉਸਾਰਦਾ।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਵਤਾਰ ਇਕੋ ਰੂਪ ਕਈ ਬਦਲਾਂਵਦਾ,
ਜੋਤੀ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਇਕ ਹੀ ਕਾਇਆ ਹੈ ਫਿਰ ਪਲਟਾਂਵਦਾ।

ਫੁਲਕੇ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਸੋਈ ਤਯਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਜਦ ਪਹਿਲਾ ਫੁਲਕਾ ਤਵੇ ਤੇ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾਂ ਫੁੱਲਿਆ।ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਫੁਲਕਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵੀਰ ਦੇ ਛਕਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹੋਣ।ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭੈਣ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਭੇਜੋਗੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਸਾਂ।ਏਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਖੜਕਾਈ ਤਾਰ।ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਰਸੋਈ ਖੂਬ ਫੁਲਕਾ ਫੁੱਲਿਆ,
ਯਾਦ ਆਈ ਵੀਰ ਦੀ ਨੈਣਾਂ ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਡੁਲ੍ਹਿਆ।
ਕੀ ਪਤਾ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਹੋਸਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ,
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਠਾਰਦੇ।
ਜੇ ਕਿਤੇ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫੁਲਕਾ ਮੈਂ ਏਹੋ ਛਕਾ ਦਿਆਂ।
ਉੱਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸਾਗ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ ਪਾ ਦਿਆਂ।
ਭਰ ਕੇ ਲੱਸੀ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਛਕਾ ਦਿਆਂ।
ਜੇ ਕਿਤੇ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜਿੰਦੜੀ ਨੂੰ ਘੋਲ ਘੁਮਾ ਦਿਆਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਥੇ ਸਨ?

ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਰਬ ਦੇਸ ਅੰਦਰ,
ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਰੱਬੋਂ ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹੋਂ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ,
ਸਿੱਧਾ ਰੱਬ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦਿਆਂ ਨੂੰ,
ਭਗਤੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨੁਹਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਕਹੀ ਇਜਜ਼ ਦੀ ਪਕੜ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ,
ਖੁਦੀ ਕਿਬਰ ਦੇ ਕਿੰਗਰੇ ਢਾਹ ਰਹੇ ਸਨ।
ਮੇਹਰ ਮਸੀਤ ਤੇ ਸਿਦਕ ਮੁਸੱਲੜੇ ਤੇ,
ਉਹ ਨਿਮਾਜ਼ੇ ਤੌਹੀਦ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਦੂਈ ਦਵੈਤ ਦੇ ਬੁਰਜ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕਰ ਕੇ,
ਰਸਤਾ ਏਕਤਾ ਸੰਦਾ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਜ਼ੱਰੇ ਜ਼ੱਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹੂਰ ਉਹਦਾ,
ਮੁਲਾਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਤਾਈਂ ਦ੍ਰਿੜਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਨਾਹਨੋ ਅਕਰਬ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜ਼ ਸਾਰੇ,
ਉਹ ਇਮਾਮਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਓਧਰ (ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ)

ਨਾਨਕ ਕੂਕਦੀ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ,
ਓਹਦੀ ਕੂਕ ਵੀ ਤਾਂ ਬੇ-ਨਜ਼ੀਰ ਹੈ ਸੀ।
ਪਹੁੰਚੀ ਝੱਟ ਜਾ ਪਾਰ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ,
ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਾ ਉਹ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਹੈ ਸੀ।
ਟੁੱਟੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਬਨ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ,
ਜਿਹੜਾ ਦਿਲਾਂ ਸੰਦਾ ਦਾਮਨਗੀਰ ਹੈ ਸੀ।
ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਸ਼ਸ਼ ਹੋਈ ਫੌਰਨ ਬੰਦ ਕੀਤੀ,
ਓਸ ਵਕਤ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਤਕਰੀਰ ਹੈ ਸੀ।
ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿ ਗਏ,
ਖਵਰੇ ਅਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਕਸੀਰ ਕੀ ਹੈ?
ਚਸ਼ਮਾ ਆਬੇ-ਹਯਾਤ ਦਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ,
ਖਵਰੇ ਅਸਾਂ ਦੀ ਭੈੜੀ ਤਕਦੀਰ ਕੀ ਹੈ?

ਮਰਦਾਨੇ ਪ੍ਰਤੀ

ਉੱਠ ਮਰਦਾਨਿਆ ਹੋ ਜਾ ਤਿਆਰ,
ਭੈਣ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਆਈਏ।
ਚਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ,

ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਾਦ ਵਜਾ ਆਈਏ।
ਭੈਣ ਨੇ ਤਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਭੇਜੀ,
ਓਸ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚਾ ਆਈਏ।
ਫੁਲਕਾ ਫੁੱਲਿਆ ਤਵੇ ਦੇ ਉਤੇ,
ਉਸ ਦਾ ਭੋਗ ਲਗਾ ਆਈਏ।

ਮਰਦਾਨਾ

ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ,
ਕਹਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਨਾ ਕਰ।
ਗੱਲਾਂ ਅੱਲਵਲੱਲੀਆਂ ਕਹੇਂ ਮੈਨੂੰ,
ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਨਾ ਕਰ।
ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸੰਤੋਖ ਦਿਤਾ,
ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਖਿਝਾਇਆ ਨਾ ਕਰ।
ਕਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਹੈ?
ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਥਵੀਆਂ ਤੂੰ ਲਾਇਆ ਨਾ ਕਰ।
ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਕੇ,
ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਫੁਲਕਾ ਖਾਵੇਂਗਾ ਤੂੰ?
ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਜੋ ਸ਼ੂਕਦਾ ਹੈ,
ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਕੀਕਣ ਲੰਘ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤੂੰ?

ਭਾਈ ਬਾਲਾ

ਬਾਲੇ ਨਾਲ ਅਧੀਨਗੀ ਕਿਹਾ ਭਾਈ,
ਗਲਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਹੀਂ।
ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,
ਤਾਲਿਬ ਕਦੀ ਉਹ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੋੜ ਨਾਹੀ।
ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ,
ਮੋੜ ਘੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਈ ਜੋੜ ਨਾਹੀਂ।
ਤਾਲਿਬ ਉਹ ਜੋ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਬਣੇ,
ਰੜਕਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣੇ ਉਹ ਰੋੜ ਨਾਹੀਂ।
ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ,
ਤੁਸੀਂ ਜੱਟ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਰਲੇ ਹੋਏ ਓ।
ਟੇਟੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਡੂਮ ਭੋਲਾ,
ਗਲਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤੇ ਖਵਰੇ ਢਲੇ ਹੋਏ ਓ।
ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬਾਬੇ,
ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਹਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਨਾਹੀਂ।
ਇਹ ਨਸਲ ਹੈ ਵਾਕਈ ਭੋਲਿਆਂ ਦੀ,
ਜੀਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਸਾਰ ਨਾਹੀਂ।
ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਥੀ,

ਕਰੇ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੁਧਾਰ ਨਾਹੀਂ।
ਕਮਲੇ ਰਮਲਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੱਬ ਰਾਜ਼ੀ,
ਚਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ।
ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮੀਟ ਅੱਖਾਂ,
ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸ ਪੁਚਾਈਏ ਛੇਤੀ।
ਤੈਨੂੰ ਭੁਖ ਨੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ।
ਭੋਜਨ ਰੱਜ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਖਵਾਈਏ ਛੇਤੀ।

ਸੁਲਾਤਾਨਪੁਰੇ

ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਚਾ,
ਵੇਖ ਵੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ।
ਖੜੇ ਹੋਏ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ,
ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡਾਢਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਇਆ।
ਗਲੀ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ,
ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਖੜਾ ਮਗਨ ਧਿਆਨ ਹੋਇਆ।
ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਿ ਖਾਬ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ,
ਐਸਾ ਸੋਚ ਦੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਇਆ।
ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਉਹ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਏ,
ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਕਿਥੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ?
ਜਿਥੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਖਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ,
ਕਿਹਾ ਬਾਲੇ ਨੇ ਸਬਕ ਇਹ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਝੋਕ

ਸੱਜੇ ਤੇ ਬਾਲਾ ਖੱਬੇ ਖੜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਓ!
ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਸਤਾਨਾ ਓ!
ਝੋਕ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਓ!
ਅਖੀਆਂ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਬਾਬਾ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਓ!

ਮਰਦਾਨਾ! ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜੇ ਜਿਹੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।ਭਾਈ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਅਗੇ ਖੜੇ ਹਾਂ, ਆਵਾਜ਼ ਦੇ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਜੇ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਸਨ।ਹਾਂ ਜੀ! ਉਹ ਉਸ ਡੇਰੇ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਹੈ-"ਡਡਾ ਡੇਰਾ ਇਹ ਨਹੀ ਜਹ ਡੇਰਾ ਤਹ ਜਾਨ॥ਉਆ ਡੇਰਾ ਕਾ ਸੰਜਮੋ ਗੁਰ ਕੈ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਨ॥" ਉਸ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਥੂਲ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਤੁਲਸਾਂ ਦਾਸੀ ਨੇ ਵਾਜਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਹਲੂਣਿਆ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਹੋਈ ਆਖਿਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ:-

ਭਜਨ

ਚਲੋ ਚਲੀਏ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਦਸੀਏ,

ਤੇਰਾ ਵੀਰ ਆਇਆ ਹੈ।
ਗਲ ਵਿਚ ਕਫਨੀ ਹਥ ਵਿਚ ਮਾਲਾ,
ਬਣ ਕੇ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ।
ਉਹ ਹੈ ਅਰਸ਼ ਫਰਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਿਕ,
ਪੀਰਾਂ ਪੀਰ ਆਇਆ ਹੈ।
ਟੁਟਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰਢਣ ਵਾਲਾ,
ਦਾਮਨਗੀਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਉਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਚੋਂ ਖਿਚ ਲਿਆ।ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ? ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਦਾਸੀ ਪੁਛਿਆ ਕੀ ਗਲ ਹੈ? ਜਵਾਈ ਮਿਲਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਬਾਹਰੋਂ ਵਾਜਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬਥੇਰਾ ਝੂਣ ਰਹੀ, ਪਰ ਆਪ ਖਬਰੇ ਕਿਹੜੇ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੇਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਜੀ! ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਜੈਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਸੀ।

ਠੀਕ ਹੈ।ਕਿਹਾ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੇ।ਆ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫੁਲਕਾ ਛਕਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਰ ਵਿਚ ਨਿਉਂਦਾ ਭੇਜ ਰਹੀ ਸਾਂ।ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਦੌੜੇ, ਦਰਵਾਜਾ ਖੋਲਿਆ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵੀਰ ਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਝੁਕੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਥ ਫੜ ਲਏ ਬੇਬੇ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ।ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ-ਮਹਾਰਾਜ! ਮਾਇਆ ਨਾਂ ਪਾਓ! ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਨਾਂ ਭੁਲਾਓ! ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਉਣ ਹੈ-"ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋਰ।"

ਭੋਜਨ

ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਆਸਣ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ।ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਪੀਹੜੀ ਡਾਹ ਦਿਤੀ।ਭੋਜਨ ਤਜਾਰ ਹੋਇਆ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਰੋਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਰਖਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਦਾਸ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।ਬੜੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਆਏ ਹਾਂ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਮਰਦਾਨੇ ਛਿੱਥਾ ਨਾ ਪੈ।ਖਿਲਾ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੋਜਨ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਛਕਦੇ ਨਹੀਂ।ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਛਕਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।ਬੇਬੇ ਜੀ! ਜਿਸ ਫੁਲਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।ਹਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਈ। ਫੁਲਕਾ ਰਖਿਆ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ।ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਉਂ? ਬੇਬੇ ਜੀ! ਜੋ ਆਪਨੇ ਤਾਰ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ- "ਉਤੇ ਟਿਕਾਕੇ ਸਾਗ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ ਪਾ ਦਿਆਂ।" ਉਹ ਬਚਨ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਾਗ ਤੇ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ ਪਾ ਦਿਆਂ।" ਉਹ ਬਚਨ ਵੀ ਪੁਰਾ ਕਰੋ।ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਾਗ ਤੇ ਮੱਖਣ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੰਨਾ ਰਖ ਦਿਤਾ।ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ-ਬੇਬੇ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਸੀ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਪਿਲਾਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੱਸੀ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ। ਬਾਬੇ ਵੀ ਛਕਿਆ।ਰਾਤ ਰਹੇ ਤੇ ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਬੇਬੇ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰ ਮਦੀਨੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ।

ਭਜਨ

ਇਹ ਤਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਐਸੀ ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।

ਜੋ ਬਿਨ ਥੰਮਿਓਂ ਬਿਨ ਤਾਰੋਂ ਪੁਜਦੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।
ਏਹ ਤਾਰ ਗਜੇਂਦਰ ਭੇਜੀ ਰਚਨਾਂ ਰਚਨ ਹਾਰੇ ਨੂੰ।
ਓਨ ਪਲ ਵਿਚ ਚਕਰ ਚਲਾਕੇ ਕੀਤਾ ਮੁਕਤ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।
ਏਹ ਤਾਰ ਦਰੋਪਦੀ ਭੇਜੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੰਸੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ।
ਉਨ ਲਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਖ ਲਈ, ਪਤਾ ਹੈ ਆਲਮ ਸਾਰੇ ਨੂੰ।
ਏਹ ਤਾਰ ਨਾਨਕੀ ਭੇਜੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।
ਉਹ ਚਲ ਕੇ ਮਕੇ ਤੋਂ ਆਏ ਤਕੋ ਖਾਂ ਏਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ।
(ਆਲਿਮ)

(੨)
ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ

ਰਾਏ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਸ਼੍ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਦਾਤੇ ਦੀ ਉਸ ਤੇ ਬੜੀ ਮੇਹਰ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਆਪਣੀ ਅਲਪੱਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਰਾਜੀ ਹੁੰਦੇ, ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਹੀ ਸਮਝਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ " ਕਾਲੂ ਇਸ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਠੰਢਾ ਤੱਤਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰ। ਇਹ ਅੱਲਾ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ। ਅਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਫਰਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਨਜਾ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਤਰਿਆ ਹੈ।ਏਸ ਦੀ ਅਜੇ ਤੈਂਨੂੰ ਕਾਈ ਲਖਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਪੁਰਬਲੇ ਕਰਮ ਦਾ ਅੰਕੂਰ ਪਰਗਟਿਆ ਸਮਝ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਨਾ ਕਰ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਂਦੇ ਕੁਛ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਰੁਪਈਏ ਤੇ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਲੈਜਾਕੇ ਭਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕੰਬਲ ਖਰੀਦੇ ਲੈਣੇ। ਜਦੋਂ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਝਿੜਕਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਤਤਪਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਲੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਦਖ਼ਲ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਅਵੱਗਿਆ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਬੜੇ ਖ਼ਫਾ ਹੋਏ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦਮੀਂ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਘੱਲੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ:-

ਨਜ਼ਰ

ਸੁਣ ਕਰ ਬੁਲਾਇਆ ਮਹਿਤੇ ਕੋ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ।
ਬੋਲਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਲਗਾ ਥਾ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਮਾਰਨੇ।
ਤੁਝਕੋ ਨਹੀਂ ਖਬਰ ਕਿ ਯੇਹ ਅੱਲਾ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।
ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਤਾਰਨੇ ਕੋ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਾ ਹੈ।
ਦੌਲਤ ਜਹਾਂ ਕੀ ਇਸ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਕਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ।
ਆਇਆ ਅਰਸ਼ ਸੇ ਨੂਰ ਕਾ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿਤਾਰਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤਿ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੁਝਪੇ ਏਕ ਨਜ਼ਰਿ ਕਰਮ ਕੀਜੀਏ।
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੇਨਾ ਹੋ ਵਹੁ ਮੁਝ ਸੇ ਲੀਜੀਏ।
ਇਕ ਠੀਕਰੀ ਪੇ ਅਪਨਾ ਇਨ ਨਿਸ਼ਨ ਕੀਜੀਏ।
ਆਵੇ ਸਵਾਲੀ ਉਸ ਕੋ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦੀਜੀਏ।

ਉਸ ਦਿਨ ਸੇ ਹੂਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸ਼ਾਨ ਥੀ ਬੜੀ।
ਬਾਬਰ ਕੇ ਦਾਮ ਚਲਤੇ ਥੇ ਬਾਬੇ ਕੀ ਠੀਕਰੀ।

(ਪ੍ਰਾਪਤ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਂਕੜੇ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਰੁਹੇਲ ਖੰਡ(ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਇਕ ਇਲਾਕੇ) ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਛਟੇ ਦੇ ਕੇ ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੁੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੋਤੇ ਜਲ ਵਹੀਨ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੜਫ ਉਠੇਦੇ ਹਨ। ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਲਈ ਨੈਣ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਖੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਲ ਨਾਲ ਡਬਡਬਾਏ ਹੋਏ ਨੇਤ੍ਰ **"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਿੰਨੇ ਲੋਇਣਾ"** ਦੀ ਝਾਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਵਲ ਤਕਦਿਆਂ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰ ਨਾਲ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਹੈ- ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ! ਚਲ ਭਈ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਚਲੀਏ, ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਮਰਨਹਾਰ ਹੈ। ਦਮਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਸਖਿਆਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਲਏਗਾ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗੇਗਾ। ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੂ, ਪਰ ਅਸਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ- ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਘੜੀਆਂ ਪਲਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੈ ਕਿਸ ਵਸੀਲੇ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾਊ ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਮਰਦਾਨਾ ! ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਨਾਨਕ ਕਾਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੈ ਮੀਟ ਅੱਖਾਂ। ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਵੀ।

ਸਤਿ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ।

ਓਧਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਖੂਲ੍ਹੇ ਸੇਹਨ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਲੇਟੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ, ਸਾਕ ਅੰਗ ਸਾਕ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਲੰਘ ਦੇ ਇਰਧ ਗਿਰਧ ਖੜੇ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਸਾਹਬ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ੋ। ਨਿਰਬਲ ਆਵਾਜ਼ (ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ) ਨਾਲ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਨੇਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਵੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਖਿਆਤ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ, ਮਰਾਂਹਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹਟ ਜਾਉ ਪਿੱਛੇ, ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਉ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬੁਲਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਬੈਠ ਗਏ। ਨੈਣ ਮੁੰਦੇ ਤੇ ਸੁਰਤ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ। ਇਕ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੀ। ਫੋਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਜਾ ਘੰਟੀ ਖੜਕੀ ਟਨ ਟਨ ਟਨ ਟਨ । ਹੈਲੋ ! ਕੌਣ ਹੈ ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ।

ਜੀ ਮੈਂ ਹਾਂ ਖ਼ਾਕਸਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ

ਕਿੱਥੋਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪਨੇ ਘਰ ਦੇ ਆਂਗਨ ਵਿਚੋਂ ਅਰ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਿਉਂ ਕੀ ਗਲ ਹੈ ?

ਰਾਏ- ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਘੜੀਆਂ ਪਲਾਂ ਤੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਖੇਡ ਮੁੱਕਣ ਨੂੰ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਮਰਤੱਖ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਣ ਪਖੇਰੂਆਂ ਦੇ ਉੱਡ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਕਰਦੇ ਹੋ ਮੇਹਰ ?

ਗੁਰੂ ਜੀ- ਅਜ਼ੀਜ਼ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ! ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਝੱਟ ਪੱਟ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਇਕ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਹੈ, ਲੈ ਆਇਆ।

ਮੀਟੋ ਭਾਈ ਅੱਖਾਂ ਬਾਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਓਸੇ ਛਿਨ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਖੋਲ੍ਹ ਨੇਤ੍ਰ। ਮੀਟੇ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਨੈਣ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਚਰਜ !

ਸੁਰਤੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਰੋਕ ਕਰ ਕੇ।

ਐਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਚਲਾਈ ਉਸ ਨੇ।
ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ,
ਓਥੇ ਖਿੱਚ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਪਾਈ ਉਸ ਨੇ।
ਕੋਲ ਬੈਠਿਆਂ ਗਲ ਨਾ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ।
ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਗਲ ਸੁਣਾਈ ਉਸ ਨੇ
ਤਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਯਾਰੋ।
ਬਿਨਾਂ ਤਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰ ਚਲਾਈ ਉਸ ਨੇ ।
ਓਧਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਚੋਂ ਨੀਰ ਢਲਿਆ।
ਓਧਰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾਈ ਉਸ ਨੇ।
ਛੇਤੀ ਆ ਪ੍ਰੀਤਮ ਛੇਤੀ ਆ ਪ੍ਰੀਤਮ।
ਕੂਕ ਕੂਕ ਕੇ ਦਿਤੀ ਦੁਹਾਈ ਉਸ ਨੇ।
ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਖੋਲ੍ਹੀਆ ਚਾ,
ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਉਠ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤਾ।
ਢੱਠਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪਕੜ ਕੇ ਗਲੇ ਲਾਇਆ।
ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਸੰਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ।
ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਆਣ ਦੀਦਾਰ ਦਿੱਤਾ।
ਕੀਤਾ ਪੂਰਾ ਹੈ ਸੀ ਜੋ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ।
ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ।
ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਦਾ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ।
"ਆਲਿਮ" ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ ਖ਼ਾਤਿਰ,
ਇਹਨਾਂ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਸ਼ ਵਿਛਾਈਦਾ ਹੈ।
ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਗਰ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਚੁਆਈਦਾ ਹੈ,
ਪਿੱਛੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

ਤਸਦੀਕ–

"ਮੂ ਥੀਆਊ ਸੇਜ ਨੈਣਾ ਪਿਰੀ ਵਿਛਾਵਣਾ॥
ਜੇ ਡੇਖੈ ਹਿਕ ਵਾਰ ਤਾ ਸੁਖ ਕੀਮਾ ਹੂੰ ਬਾਹਰੇ॥"

ਆਸ਼ਿਕ ਆਸ਼ਿਕ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ, ਸਿਰ ਟੇਢੀ ਪਗੜੀ ਧਰ ਕੇ।
ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਡੇਰਾ, ਸਭ ਮੁੜ ਆਏ ਡਰ ਕੇ।
ਮਾਨ ਮਣੀ ਤੇ ਖ਼ੁਦੀ ਤਕੱਬਰ, ਕੋਈ ਨਾ ਚਾਹਿਆ ਜਰ ਕੇ।
ਸੱਜਨਾਂ ਦੇ ਉਸ ਮਹਿਲ ਬਿਹਾਰੀ, ਕੋਈ ਆਸ਼ਕ ਪਹੁੰਚਾ ਮਰ ਕੇ।
(ਬਿਹਾਰੀ)

"ਆਸ਼ਕ ਬਣਨ ਸੁਖੱਲਾ ਨਾਹੀਂ ਦੇਖਾਂ ਨੇਹੁੰ ਪਤੰਗ ਦਾ।
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜਲੇ ਵਿਚ ਆਤਸ਼ ਮੌਤੋਂ ਮੂਲ ਨਾ ਸੰਗਦਾ।
ਪੱਕਾ ਪੈਰ ਧਰੀਂ ਜੇ ਧਰਨਾ ਫ਼ਿਸਲ ਨਹੀਂ ਮਤ ਜਾਵੇ।
ਸੋ ਇਸ ਕੂਚੇ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾਵੇ।
"ਖੁਸ਼ ਅਸਤ ਉਮਰ ਕੇ ਦਰਯਾਦ ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ
ਵਗਰਨਾਂ ਚਿ ਹਾਸਿਲ ਅਸਤ ਅਜ਼ੀਂ ਗੁਬੰਦੇ ਨਬੂਦ ਮਰ।"
ਓਹੋ ਉਮਰ ਸੁਹਾਵੀ ਜੇਹੜੀ ਯਾਦ ਸੱਜਣ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਪੌਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਫ਼ਜਰੇ।
"ਦਰ ਆਂ ਜ਼ਮਾਂ ਕਿ ਨ ਆਈ ਬਜ਼ਾਦ ਮੇ ਮੀਰਮ,

ਬਗੈਰ ਯਾਦਿ ਤੋਂ ਜ਼ੀਂ ਜ਼ੀਤਨ ਚਿ ਸੂਦਿਮਰਾ।"

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਦਮ ਯਾਦ ਨਾ ਆਵੇਂ ਮੈਂਨੂੰ ,
ਮੌਤ ਸੁਨੇਹੜੇ ਘਲਦੀ, ਅ ਆ ਜਲਦੀ।
ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਮੇਰਾ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਰਦੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੀ।

(ਦੀਵਾਨੇ ਗੋਇਆ)

(੩)

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮਾਈ

ਭਾਗ ਭਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧਾ ਮਾਈ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਹੱਥੀਂ ਕੱਤੇ ਸੂਤ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਉਤਾਲਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਦੀ ਚਿਤ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆ ਲਹਿਰਾਂ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਹੜਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਹੇਤ ਉਣਾਇਆ ਗਿਆ ਬਸਤ੍ਰ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ, ਇਹ ਸੱਧਰ ਹੈ ਮਨ ਦੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਭਸਮੀ ਭੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਸਰੀਰਕ ਪੁਤਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੰਜੇ ਤੇ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹਨ। ਗੁਵਾਂਢਨਾਂ ਪੁੱਛ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਤਾ ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੈਂ ਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੀ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਕਰਵਾਂਗੀ, ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਆਰਬਲਾ ਦਾ ਦੀਵਾ ਤਾਂ ਬੁਝਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਦਕ, ਮੇਰੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਜਦ ਤਕ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਣਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਵਰੰਟਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਆਂਗੀ। ਮੇਰਾ ਪੂਰਨ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੰਚ-ਭੂਤਕ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪਖੇਰੂ ਉੱਡਣ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਖਯਾ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਪਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਤਾ ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਚੱਲਾਂ। ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੀਦਾਰ ਹਿੱਤ ਹੀ ਜੀਉ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਹੇ ਇੰਦਰ ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ ਤੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ।

ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿੱਕ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ।
ਇੰਦਰ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ।
ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਬਾਝ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਪਰਨਾ।
ਮਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਫੇਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।
ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਰਨਾਂ।
ਯਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀ ਰਹੀ ਹਾਂ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰਾ ਹੋਊ ਮਰਨਾ।

ਕਰੋ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜਾਵੋ ਨਿਜਧਾਮ ਅੰਦਰ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵਾਂਗੀ ਮੈਂ।
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਚਾਹ "ਆਲਿਮ"।
ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਵਾਂਗੀ ਮੈਂ।

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ:-

ਮੈਂ ਉਡੀਕਦੀ ਹਾਂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੜੇ ਨੂੰ।
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਹੀ।
ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਰਚਿਆ,
ਜਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੈਂ ਸਕਦੀ ਛੋੜ ਨਾਹੀ।
ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੀ।
ਜਿਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਕਦਾ ਤੋੜ ਨਾਹੀ।
ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਉਮੰਗ ਨਾਹੀ।
ਮੇਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜੋੜ ਨਾਹੀ।
ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਕਰੋ ਅਰਾਮ ਬਾਬਾ।
ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਰੋ ਨਾ ਜਿੱਚ ਮੈਨੂੰ।
ਮੁਖੜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਵਾਂ ਨਿਹਾਲ 'ਆਲਿਮ'
ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਖਿੱਚ ਮੈਨੂੰ॥

'ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਵੀ ਲੋਪ ਹੋ ਗਏ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ 'ਸ਼ਿਵ' ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਕਿਹਾ, ਮਾਤਾ ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ'। ਮਹਾਰਾਜ ! ਖੇਚਲ ਮਾਫ਼, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨਾਲ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰਨ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਵੇ ਅਰਾਮ ਮੈਨੂੰ।
ਬੌਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ਹੈ।
ਖਾਣ ਪਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹਰਾਮ ਮੈਨੂੰ।
ਕਦੋਂ ਮਿਲਣਗੇ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਮ ਮੈਨੂੰ।
ਯਾਦ ਆਂਵਦੇ ਜੋ ਸੁਬਹਾ ਸ਼ਾਮ ਮੈਨੂੰ।
ਓਦੋਂ ਦੁੱਖੜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵਣ,
ਭਰ ਕੇ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਜਾਮ ਮੈਨੂੰ।
ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸੁਰਮਾ,
ਦੋਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਾ ਲਵਾਂਗੀ।
"ਆਲਿਮ" ਅੰਦਰ ਵਾਲਾ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਸੀ।
ਮਨ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜੋਤ ਲਗਾ ਲਵਾਂਗੀ।

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਵੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਅਨੱਨਯ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸਹੁਲਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ" ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣਾ ਹੀ ਗੀਤ ਅਲਾਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਧੰਨਭਾਗ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ... "ਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੋਵੈ ਮੁਕ ਬੈਕੁੰਠੈ ਕਰਹਿ ਕਿਆ॥ "

ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਬੈਕੁੰਠਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇ,
ਨਜ਼ਰ ਤਲੇ ਮੈਂ ਮੂਲ ਨਾ ਲਿਆਂਵਦੀ ਹਾਂ।

ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਓਥੇ ਬੈਕੁੰਠ ਮੇਰਾ,
ਇੱਕੋ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ।
ਜੀਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋਗ ਕਮਾਣ ਜੋਗੀ,
ਮੁਕਤੀ ਤਾਈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਦੀ ਹਾਂ।
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਨਾ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ,
ਬਾਂਦੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣ ਦੀ ਹਾਂ।
ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਰਨਗੇ ਸਫਲ ਆਪੇ,
"ਆਲਿਮ" ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਸਾਂ।
ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਯਕੀਨ ਦੇ ਇਹ,
ਦੇਹ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਸਾਂ।

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

ਕੋਟ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜਿਸ ਮਾਹੀਂ।
ਐਸ ਧਾਮ ਗੁਰ ਛੋਡਹੁੰ ਨਾਹੀਂ।
ਜਬ ਗੁਰ ਆਵਹਿ ਜਾਮਾ ਧਾਰ।
ਬੈਠ ਪਲੰਘ ਮਮ ਦੇਹਿੰ ਦੀਦਾਰ।
ਤਬ ਹੌਂ ਕਰਹੌਂ ਦੇਹ ਤਿਆਗ।
ਜਾਊ ਧਾਮ ਗੁਰ ਕੇ ਬਡ ਭਾਗ।

ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਜ ਧਾਮ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ :-

ਧੰਨ ਧੰਨ ਤਬ ਵਿਸ਼ਨ ਉਚਾਰਾ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵਹਿ ਤੋਹਿ ਦਿਦਾਰਾ
ਇਹ ਵਰ ਵੀ ਦੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ

ਛੇਕੜ ਮਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਫਲੀਫੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਔਖਾ ਸਫਰ ਨਿਬੇੜਦੇ ਹੋਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਕੁਛ ਸੇਵਕ ਨਾਲ ਹਨ।ਮਾਈ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਪਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਉਤਾਂਹ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਮਸਤਾਨੀ ਹੋ ਕੇ ਗੀਤ ਗੌਣ ਲਗ ਪਈ।

ਆਵਹੁ ਸਜਣਾ ਦੇਖਾ ਹਉ ਦਰਸ਼ਨੁ ਤੇਰਾ ਰਾਮ।
ਘਰਿ ਆਪਨੜੈ ਖੜੀ ਤਕਾ ਮੈਂ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਰਾਮ।
ਮੰਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ।
ਦਰਸ਼ਨੁ ਦੇਖਿ ਭਈ ਨਿਹਕੇਵਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਨਾਸਾ।
ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਜਾਤਾ ਤੂ ਸੋਈ ਮਿਲਿਆ ਭਾਇ ਸੁਬਾਏ।
ਨਾਨਕ ਸਾਜਨ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਸਾਚਿ ਮਿਲੇ ਘਰਿ ਆਏ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਭਜਨ

(ਟੇਕ)- ਮਾਤਾ ਛੇਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਵੋ ਸਾਡੇ ਹੇਤ ਉਣਾਇਆ।
ਸਾਡੇ ਹੇਤ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਵਿਚ ਪਟਾਰ ਰਖਾਇਆ।
ਚੋਲਾ ਉਸਦਾ ਅਸੀਂ ਸਵਾਈਏ, ਤੇਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਗਲ ਪਾਈ।
ਮਾਤਾ ਇਕ ਪਲ ਬਿਲਮ ਨਾ ਲਾਈਏ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਮਾਈ ਸੁਣ ਕੇ ਗਦ ਗਦ ਹੋਈ ਆਖੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹਾ ਨ ਕੋਈ।
ਮੇਰਾ ਸਫਲ ਜਨਮ ਅਜ ਹੋਇਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਾਂ ਦਿਖਾਇਆ।
ਮਾਤਾ ਛੇਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਵੋ ਸਾਡੇ ਹੇਤ ਉਣਾਇਆ ਜੋ ।

ਮਾਤਾ ਨੇ ਪਟਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਸਤ੍ਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਝੱਟ ਪੱਟ ਸਿਲਾ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਹਿਰਦਿਆਂ ਮਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ ਕੀਤਾ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੱਧਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਲੇਟ ਗਈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਨਾਲ ਮਾਰੂ ਦੱਖਣੇ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੀ। ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

"ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਟਿਕਾਏ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਇ।
ਭੂਮ ਸੈਨ ਕੀਨੋ ਹਰ ਖਾਏ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤ ਦੇਹ ਤਬ ਤਿਆਗੀ।
ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਧੁ ਕੇ ਰਸ ਮੋਂ ਪਗੀ।

ਪ੍ਰੇਮ ਤਰਫੋੜੇ
(ਗਜ਼ਲ)
(ੳ) ਭਗਵਾਨ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ

ਇਕ ਵੁਹ ਹੈਂ ਕਿ ਜਿਨਕੀ ਨਹੀਂ ਦੌਲਤ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ।
ਇਕ ਹਮ ਹੈ ਕਿ ਲਿੱਖਾ ਨਹੀਂ ਤਕਦੀਰ ਮੇਂ ਦਾਨਾ।
ਧਨਵਾਨ ਗਰੀਬੋਂ ਕਾ ਲਹੂ ਚਾਟ ਰਹਾ ਹੈ।
ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਕਾ ਗਲਾ ਕਾਟ ਰਹਾ ਹੈ।
ਝੂਲੇ ਮੇਂ ਕਰੋ ਚੈਨ ਸੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ।
ਭਗਵਾਨ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ, ਘਨ ਸ਼ਿਆਮ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ।
ਕਟਤੀ ਹੈ ਸਰੇ ਰਾਹ ਗ਼ਰੀਬੋ ਕੀ ਜਵਾਨੀ ।
ਕਿਉਂ ਆਖ ਮੇਂ ਪੱਥਰ ਕੀ ਨਿਕਲਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ।
ਕਰਤਾ ਹੈ ਜ਼ਮਾਨਾ ਤੁਝੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ।
ਭਗਵਾਨ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ, ਘਨ ਸ਼ਿਆਮ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ॥੧॥

(ਅ) ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?

ਬਜੁਜ਼ ਰੰਜੋ ਮੁਸੀਬਤ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਤ ਤੋ ਸਹਿਰਾ ਕਿਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਤਅੱਜੁਬ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਲਮਹਾ ਯਹੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਮਰ ਜਾਓ,
ਫਨਾ ਤੋ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੂੰ, ਔਰ ਮਰਨਾ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਅਗਰ ਦਿਲ ਖੋਹਲ ਕੇ ਵਹੁ ਦਿਲ ਜਲੋਂ ਸੇ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਕਰ ਲੇਂ ,
ਸਮਝ ਜਾਏ ਦਿਲੇ ਮੁਜ਼ਤਿਰ ਦਾ, ਜ਼ਜਬਾ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਪਤੰਗਾ ਜਬ ਲਗਾ ਜਲਨੇ ਤੋ ਯੂੰ ਬੇਸਾਖ਼ਤਾ ਬੋਲਤ,
ਇਸੇ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਤੇ ਤੋਂ ਮਰਨਾ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਸਿਤਮਗਰ ਭੀ, ਜਮਾਨਾ ਭੀ, ਫ਼ਲਕ ਭੀ ਹੋ ਅਦੂ ਜਿਸਕਾ,
ਵੁਹ ਬੇਬਸ ਖ਼ਾਕ ਜਾਨੇਗਾ ਸਹਾਰਾ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?
ਜਨਾਜ਼ਾ ਦੇਖਤੇ ਹੀ ਸਾਗਰੇ ਮਰਹੂਮ ਕਾ ਬੋਲੇ,

ਇਸੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਥਾ ਆਖਿਰ ਨਸੀਬਾ ਕਿਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ?

(੩)

ਨ ਕੋਈ ਹਮ ਸੁਖ਼ਨ ਮੇਰਾ, ਨ ਕੋਈ ਹਮ ਜ਼ਬਾਂ ਮੇਰਾ।
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲੇ ਦੇਖ ਹਾਲੇ ਨਾਤਵਾਂ ਮੇਰਾ।
ਮਿਰੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਅਬ ਇਸ ਸੇ ਬੜ੍ਹ ਕਰ ਔਰ ਕਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ,
ਮਿਰੀ ਆਖੋਂ ਕੇ ਆਗੇ ਜਲ ਰਹਾ ਹੈ ਆਸ਼ਜ਼ਾਂ ਮੇਰਾ।
ਵਤਨ ਛੂਟਾ, ਅਜ਼ੀਜ਼ੋ ਅਕਰਬਾ ਛੂਟੇ, ਮਕਾਂ ਛੂਟਾ,
ਬਸੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਬ ਜ਼ੇਰ ਸਕਫੇ ਆਸਮਾਂ ਮੇਰਾ।
ਜ਼ਮੀਂ ਮਾਂਗੀ ਥੀ ਲੇਕਿਨ ਜੇਲ੍ਹਖਾਨਾ ਮਿਲ ਗਜਾ ਮੁਝ ਕੋ,
ਯੇਹ ਅੱਛਾ ਇਮਤਿਹਾਂ ਲੇਤਾ ਹੈ ਰੱਬ ਦੋ ਜਹਾਂ ਮੇਰਾ।*
#ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ 'ਸਾਗਰ', * 'ਦਰਦ' (ਨਕੋਦਰ)।

(੪)

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਕੂਕ

ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਆਲੀਸ਼ਧਾਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਜੈਸੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਮ ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਰੋਣਚਾਰਜਾ ਜੈਸੇ, ਅਚਾਰਜ ਅਤੇ ਕਰਨ ਜੈਸੇ ਦਾਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਦ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦ੍ਰੁਪਤ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ (ਜਿਸਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੀ) ਸੰਕਟ ਗ੍ਰਸਤ ਖੜੀ ਹੈ ਦੁਸ਼ਟ ਦੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਧੂਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਰਜੱਸਵੱਲਾ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤੱਕ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੜਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦ੍ਰੋਪਤੀ ! ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਪ੍ਰਾਧ ਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣ ਹਿਤ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਦੀ ਹੈ, "ਕਿਹੜਾ ਅਪ੍ਰਾਧ ਦੁਰਜੋਧਨ ?"

ਦੁਰਜੋਧਨ, "ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਪ੍ਰਾਧ ? ਯਾਦ ਕਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮਾਜਾਵੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾਂ ਥਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆਂ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਨੇ ਹਾਸੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਰਹੇ ਅਨ੍ਹੇ ਦੇ ਅਨ੍ਹੇ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੈਂਨੂੰ ਉਸ ਕੁਬੋਲ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੁਖਾਵਾਂਗਾ, ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਨਗਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਕਲੇਜਾ ਠੰਢਾ ਕਰਾਂਗਾ"।

ਪੰਜੇ ਭਰਾ ਪਾਂਡਵ ਨਗਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਿਠਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਭੀਮ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਕਚੀਚਿਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਧਰਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ।

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੁਰਜੋਧਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਬੜੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਭੀਸ਼ਮ ਜੀ ਜੈਸੇ ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਉਹੇਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰਖਦੀ ਹਾਂ। ਜਦ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਤਿਯਾਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਹੋ ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਤੇਰਾ ?

ਦ੍ਰੋਪਤੀ- "ਮਹਾਰਾਜ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਮੈਨੂੰ ਦਾਅ ਲਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਏਸ ਲਈ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਨੂੰ ਦਾਅ ਤੇ ਲਗਾਂਦਾ।ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਤਾਂ ਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਕਰੇ।"

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੜਾ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਨਾ ਬਣ ਆਇਆ। ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ, ਦ੍ਰੋਣ ਚਾਰਯਾ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਨ ਬੀਰ ਕਰਨ ਸਭ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੁਸਕਦਾ ਨਹੀਂ।

ਦੁਰਜੋਧਨ- "ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਏਥੇ ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸੱਕਣਾਂ। ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੈਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਖਜਾਤ ਭਗਵਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਤੇਰੀ ਪਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੈਂਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਦ ਤਾਂਕਿ ਤੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇ ਉਹ ਅੱਜ ਬਹੁੜੇ ਤੇ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਵੈਸਾ ਹੀ ਹੈ ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਆਖਦੀ ਸੈਂ।

ਗੀਤ

ਸੱਦ ਆਪਣਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ , ਜਿਸਦਾ ਮਾਨ ਕਰਦੀ ਸੈਂ।
ਤੇਰੀ ਲਾਜ ਸੱਭਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲੈ , ਜਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੀ ਸੈਂ।
ਅੱਜ ਦੇਖਾਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੀਹਦੇ ਗੁਣ ਗਾਨ ਕਰਦੀ ਸੈਂ।
ਅੱਜ ਕਸ਼ਟ ਸਮੇਂ ਉਹ ਬੁਹੜੇ, ਜਿਸਦਾ ਮਾਨ ਕਰਦੀ ਸੈਂ ।
ਸੱਦ ਆਪਣਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ, ... ।

ਦ੍ਰੋਪਤੀ

ਰੱਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਊਗਾ , ਪੁੱਠੀਆਂ ਕਿਉਂ ਚੱਕੀਆਂ ਨੀਂ।
ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁੱਢੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆਇਆ।
ਸੱਦ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਤੈਥੋਂ ਜੁਆਬ ਲਊਂਗਾ- ਪੁੱਠੀਆਂ ਕਿਉਂ ....

ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੀ ਹੈ।ਇਹ ਅਧਜਆਤਮਕ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਸਾਇੰਟਿਸਟ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਪ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਚੂੰਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਇੰਸ(Spirtua Science) ਤੋਂ ਅਨਭਿੱਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਜੇਹਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕੌਢੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਧਜਾਇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਮਰਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਇਓਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। :-

ਐ ਪ੍ਰਭੂ ਰਖਸ਼ਕ ਤੂੰ ਹੀ ਇਸ ਵਕਤ ਅਬਲਾ ਨਾਰ ਕਾ।
ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੁਖਿਆਰ ਕਾ।
ਧਰਮ ਕੀ ਜੰਜੀਰ ਮੇਂ ਬਲਬੀਰ ਹੈ ਬਾਂਧੇ ਖੜੇ।
ਅਬ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਆਸਰਾ ਤੁਝ ਵਿਸ਼ਵ ਕੇ ਆਧਾਰ ਕਾ।
ਥਾ ਤਿਰਾ ਇਰਸ਼ਾਦ ਕਿ ਸੱਚੀ ਜਰੂਰਤ ਮੇਂ ਤੁਝੇ,
ਦੂੰਗਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਤਿਰੀ ਸਾੜੀ ਕੀ ਇਕ ਇਕ ਤਾਰ ਕਾ।
ਏਕ ਧੋਤੀ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾਥ ਬਚ ਸਕਤੀ ਨਹੀਂ,
ਭੇਜ ਲਾਖੋਂ ਸਾੜੀਆਂ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਕਾ।
ਦੀਨ ਬੰਧੂ ਨਾਮ ਗਰ ਕਹਿਲਾਨੇ ਕਾ ਕੁਛ ਸ਼ੌਕ ਹੈ,
ਤੋ ਲਾਜ ਰਖ ਲੇ ਨਾਮ ਕੀ ਯੇਹ ਵਕਤ ਹੈ ਉਪਕਾਰ ਕਾ।

ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਯਾਦ

ਇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਫਲ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਚਾਕੂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਂਗਲੀ ਨੂੰ ਚੀਰ ਆ ਗਿਆ। ਲਹੂ ਸਿੰਮਿਆਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਜਖ਼ਮ ਤੇ ਬੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਲੀਰ ਮੰਗੀ ।

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾੜ੍ਹੀ ਪਾੜ ਲੀਰ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੱਟੀ ਬੱਧੀ ਗਈ। ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਫਲ ਤਾਈਂ ਚੀਰਦੇ ਸੀ, ਉਂਗਲੀ ਨੂੰ ਚੀਰ ਆਇਆ।
ਸਿੰਮਿਆਂ ਸੀ ਲਹੂ ਦੇਖੋ ਖੇਲ ਇਹ ਮੁਕੰਦ ਦਾ ।
ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ ਲੀਰ ਅਸਾਂ ਉਂਗਲੀ ਤੇ ਬੰਨਣੀ ਹੈ।
ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਮੁਖੋਂ ਚੌਦਵੀਂ ਦੇ ਚੰਦ ਦਾ।
ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੇ ਸਾੜ ਪਾੜ ਲੀਰ ਬੱਧੀ ਉਂਗਲੀ ਤੇ।
ਹੋ ਗਿਆ ਬਚਨ ਅਗੋਂ ਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਨੰਦ ਦਾ।
ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਜ਼ਾਈ ਤੇਰਾ,
ਦਿਆਂਗਾ ਹਿਸਾਬ ਤੈਂਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਤੰਦ ਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਜੀ ਨਦੀ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਲ ਦੇ ਤੀਬਰ ਰੋੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆਪਦਾ ਕੁਪੀਨ(ਲੰਗੋਟ) ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਿਨਾਰੇ ਖੜੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਪਰਦਾ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾੜ੍ਹੀ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਦਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਆਪ ਨੇ ਵਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਤੂੰ ਮੈਂਨੂੰ ਨਗਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ, ਭਗਵਾਨ ਤੇਰਾ ਪਰਦਾ ਰੱਖਣ ਗੇ।

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੁਪੀਨ ਮਾਤ੍ਰ ਦਈ ਜੁ ਮੁਨੀਸਰਹਿ,
ਤਾਤੇ ਸਭਾ ਮਧਿ ਬਹਿਓ ਬਸਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੂ।
ਤਨਕ ਤੰਦੁਲ ਜਗਦੀਸਹਿ ਦਏ ਸੁਦਾਮਾ,
ਤਾਂਤੇ ਪਏ ਚਤਰ ਪਦਾਰਥ ਅਥਾਹ ਜੀ।
ਦੁਖਤ ਗਜਿੰਦਰ ਅਰਬਿੰਦ ਗਹੇ ਭੇਟ ਰਾਖੈ,
ਤਾਕੈ ਕਾਜੈ ਚਕ੍ਰਪਾਨਿ ਆਨ ਗ੍ਰਸੇ ਗ੍ਰਾਹ ਜੀ।
ਕਹਾਂ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕੁਛ ਹੇਤ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ,
ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਿ ਲੇਹਿ ਸਬੈ ਸੁਖ ਤਹਿ ਜੀ।

ਅਦਾਇਗੀ

ਭਗਵਾਨ ਜਗਨ ਨਾਥ ਵਿਚ ਰੁਕਮਣੀ ਜੀ ਨਾਲ ਪਾਸਾ ਖੇਲਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਅੱਜ ਨਗਨ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

(ਟੇਕ)

ਜੇ ਅੱਜ ਕਰਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਮਿਰਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ ! ਅਸਾਮੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਜੈਸੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰੇ। ਬੋਲ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਜੈ। ਅਜੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਤੇ ਨੇਤਰ ਮੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਫੁਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੁਹੜੇ। ਅਗੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਅਜੇ ਤੂੰ ਅਪਬਲ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਿਆ। ਤੂੰ ਆਪਨੀ ਧੋਤੀ ਦੀਆਂ ਕੰਨੀਆਂ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਤੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੈਂਨੂੰ ਨਗਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇਗੀ। ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੇ ਕੰਨੀਆਂ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:- ਆਹ ਲੋ ਨਾਥ !

ਨਾਥ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਬਿਗੜੇ ਲਾਜ ਨ ਰਹਿਸੀ ਤੇਰੀ।
ਜਗਤ ਕਰੇਗਾ ਹਾਸੀ ਨਾਥਾ ਪਤ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ?

ਹੋ ਗਿਆ ਦਿਲ ਪਰ ਅਸਰ ਉਸ ਵਕਤ ਅਬਲਾ ਨਾਰ ਕਾ।
ਰੁਕਮਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਪਾਸਾ ਖੇਲਤੇ ਥੇ ਸਾਰ ਕਾ।

ਹਾਥ ਸੇ ਪਾਸੇ ਗਿਰੇ ਮੂੰਹ ਸੇ ਕਿਆ ਇਰਸ਼ਾਦ ਕੋ,
ਦੇ ਦੀਏ ਅਰਬੋ ਖ਼ਰਬ ਕਿਆ ਜ਼ਿਕਰ ਲਾਗ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾ।

(ਪ੍ਰਾਪਤ)

ਅਸਾਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਛੈਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਬਿਆਨਿਆਂ ਹੈ:-

ਕੂਕੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨਗਨ ਜਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।
ਕੂਕ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ।
ਛੇਤੀ ਆ ਸ਼ਾਮਾਂ ਫੇਰਾ ਪਾ ਸ਼ਾਮਾਂ।
ਮੁੱਖ ਦਿਖਲਾ ਸ਼ਾਮਾਂ ਮੈਂ ਲਾਚਾਰ ਕੀਤੀ।
ਕੂਕ ਹਿਰਦਿਓਂ ਉੱਠੀ ਤੇ ਤੋੜ ਪਹੁੰਚੀ।
ਬਿਰਤੀ ਸ਼ਾਂਮ ਦੀ ਜਾ ਆਵਾਜ਼ਾਰ ਕੀਤੀ।
ਸ਼ਾਮ ਕੂਕਿਆ ਅਰਬ ਤੋਂ ਖਰਨ ਕਹਿ ਕੇ ।
ਸਾੜੀ ਇੱਕ ਥੀਂ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀਤੀ।
"ਆਲਿਮ" ਸ਼ਾਮ ਜੀ ਆਣ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਏ।
ਜਿੱਥੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਆਪ ਦੀ ਕੂਕ ਰਹੀ ਸੀ।
ਕੂਕ ਕੂਕ ਕੇ ਹੂਕ ਕੇ ਨਾਮ ਉਸਦਾ।
ਜ਼ਾਲਿਮ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਫੂਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਭਾ ਵਿਚ

ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੇ ਕਾਇਰ ਦੂਤ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਗਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਣ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾੜ੍ਹੀ ਦਾ ਇਕ ਕੋਟ ਭਾਵ ਕਿਲਾ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਤੇ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸਾੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਦਾ ਜਲਵਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਗੈਬੀ ਮੰਡਲਾਂ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ, ਬੋਲ ਸਤੀ ਦ੍ਰਪਤੀ ਕੀ ਜੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ, ਜੋ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪੁੱਛ ਦੇ ਹਨ, ਬੇਟਾ ਇਹ ਜੈਕਾਰਾ ਕੈਸਾ ? ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨਗਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬੱਚ ਗਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ "ਵਾਰਾਂ" ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਅੰਦਰ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਨੈ ਮਥੈਵਾਲ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਆਂਦੀ ।
ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਨੰਮੀ ਕਰਹੁ ਪੰਚਾਲੀ ਬਾਂਦੀ।
ਪੰਜੇ ਪਾਂਡੋ ਦੇਖਦੇ ਅਉਘਟ ਰੁਧੀ ਨਾਰਿ ਜਿਨਾਂ ਦੀ।
ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਧਿਆਨ ਧਰ ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰੇ ਵਿਲਲਾਂਦੀ।
ਕਪੜ ਕੋਟ ਉਸਾਰਿਓਨ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰ ਵਸਾਂਦੀ।
ਹਥ ਮਰੋੜਨ ਸਿਰ ਧੁਣਨਿ ਪਛੋਤਾਨ ਕਰਨ ਜਾਹ ਜਾਂਦੀ।
ਘਰ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ ਪੈਜ ਰਹੀ ਬੋਲੇ ਸਰਮਾਂਦੀ।
ਨਾਥ ਅਨਾਥਾਂ ਬਾਣ ਧੁਰਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚੋ ਸਨ, ਜੋ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ "ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ" ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਗਜ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬੇਦਾਵਾ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਮੁਖਤਾ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਉਸ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਕੱਚੀ ਢਾਬ ਅਤੇ ਅਜਕਲ ਉਸ ਥਾਉਂ ਮੁਕਤਸਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੋਵਰ ਹੈ। ਬੇਦਾਵੀਏ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੋਰਚੇ ਬੀੜ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ੈਨਾ ਨਾਲ ਰਣ ਮੰਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਇਕ ਉੱਚੇ ਟਿੱਬੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚੋਂ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਤੱਕ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ੈਨਾ ਫਰਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫੱਟੜ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਥਾਂ ਭਾਈ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਆਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਾਂਗ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਭਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਝਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਲਹੂ ਵੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਨਿਰਬਲ ਹੋਏ ਗੋਏ ਨਿਢਾਲ ਪਏ ਹਨ। ਮਨ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ "ਬੇਦਾਵੇ ' ਦਾ ਮਨਹੂਸ ਕਾਗਤ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਂ ਲਵਾਂ। ਅੱਖਾਂ ਨੂਟ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਮੌਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਉਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

ਚੱਲ, ਮੌਤ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ,
ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜੀ ਤਿਆਰ ਹੈ ਵੇ।
ਰੱਤ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਈ ਨੁੱਚੜ,
ਚੇਹਰੇ ਉੱਤੇ ਨ ਰਹੀ ਬਹਾਰ ਹੈ ਵੇ।
ਨਾ ਤੂੰ ਹਿੱਲ ਸਕੇਂ ਨਾ ਤੂੰ ਚਲ ਸਕੇਂ,
ਬੇੜੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਪਾਰ ਹੈ ਵੇ,
ਕਿਹੜੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਂ ਲੀਨ ਹੋਇਆ।
ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿਸਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਹੈ ਵੇ।
ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ,
"ਆਲਿਮ" ਗਲ ਦਸਾ ਠੀਕ ਠੀਕ ਤੈਨੂੰ।
ਕਲਗੀਵਾਲੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਹਾਂ ਭੌਰ ਮੈਂ,
ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੱਗੀ ਉਡੀਕ ਮੈਨੂੰ।

(ਆਲਿਮ)

ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੁਛ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਸਰਪੱਟ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾਂਦੇ ਰਣ ਭੂਮੀਂ ਅੰਦਰ ਪੁਜਦੇ ਹਨ। ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਖਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਲੇ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਪੇਚਾਂ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਨੇਤਰ ਸਜਲ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਕੋਈ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਡਿਗਾ ਹੈ, ਓਨੇ ਹਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਪਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਛੇਕੜ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਹਸਤ ਕਮਲ ਦੀਆਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਂਗਲਾਂ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਨਬਜ਼ ਬੜੀ ਧੀਮੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਿਰਬਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਬੈਠ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਵਾਤਸੱਲ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਉਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਨਜ਼ਮ

ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਖੋਲ ਆਂਖੇ ਦੇਖ, ਜ਼ਰਾ ਤੋਂ ਲਬ ਕੁਸ਼ਾਈ ਕਰ।
ਮੈਂ ਆਇਆਂ ਹੂੰ ਤੇਰੇ ਖ਼ਾਤਿਰ, ਮਿਰੇ ਬੇਟਾ ਰਸਾਈ ਕਰ।
ਤੂ ਹੈ ਲਖਤੇ ਜਿਗਰ ਮੇਰਾ ਮੈਂ ਸੌ ਜਾਂ ਸੇ ਫ਼ਿਦਾ ਤੁਮ ਪਰ।
ਤਲਬ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਤੂੰ ਕਹਿ ਕਰ ਆਸ਼ਨਾਈ ਕਰ।
ਖੁੱਲੀਂ ਆਂਖੇਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸੇ, ਝੁਲਾ ਕਰ ਸੀਸ ਕੋ ਬੋਲਾ।
ਤਮੱਨਾ ਹੈ ਯਹੀ ਦਿਲ ਮੇਂ, ਬੇਦਾਵੇ ਕੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰ।

(ਆਲਿਮ)

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ "ਟੂਟੀ ਗਾਂਢਨ ਹਾਰ ਗੋਪਾਲ" ਹੋ। ਗੰਢ ਲੈ ਟੁੱਟੀ ਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਤੋੜਨ ਹਾਰ ਤੇ ਆਪ ਗੰਦਨ ਹਾਰ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰੀਤਮ !

"ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤੋਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੱਦ, ਜੋ ਤੂ ਹੈ ਸੋ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਹੂੰ ਸੋ ਹੂੰ।
ਮੁਝੇ ਅਪਨੇ ਦਰ ਸੇ ਤੂ ਕਰ ਨ ਰੱਦ, ਜੋ ਤੂ ਹੈ ਸੋ ਹੈਂ, ਜੋ ਮੈਂ ਹੂ ਸੋ ਹੂੰ।
ਜੋ ਸਰਾਪਾ ਜੁਰਮੋ ਸਿਤਮ[੧] ਹੂੰ ਮੈਂ, ਤੋ ਸਰਾਪਾ ਲੁਤਫ਼ੋ ਕਰਮ[੨] ਹੈ ਤੂ।
ਯਹ ਹੈ ਤੇਰੀ ਹੱਦ ਯੇ ਹੈ ਮੇਰੀ ਹੱਦ, ਜੋ ਤੂ ਹੈਂ ....।
ਜੋ ਸਦੱਫ਼[੩] ਹੈ ਤੂ ਗੌਹਰ[੪] ਹੂੰ ਮੈਂ, ਜੋ ਤੂੰ ਸ਼ਾਖ਼ ਹੈਂ ਤੋ ਸਮਰ[੫] ਹੂੰ ਮੈਂ।
ਤੇਰੀ ਮਦ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਮੇਰੀ ਮਦ, ਜੋ ਤੂ ਹੈ ਸੋ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਹੂੰ ਸੋ ਹੂੰ।

(ਪ੍ਰਾਪਤ)

੧ -ਜ਼ੁਲਮ, ੨ -ਬਖਸ਼ਸ਼, ੩ -ਸਿੱਪ, ੪ -ਮੋਤੀ, ੫ -ਫਲ

ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਕੰਠ ਦੁਆਰਾ ਗਦ ਗਦ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਚੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਗਤ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ? ਹੇਠਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਚਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰੋ:-

ਨਜ਼ਮ

ਜੇਬ ਸੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਨਿਕਾਲਾ, ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ,
ਯੂੰ ਕਹਾ ਬੇਟਾ ਸ਼ਿਨਾਖ਼ਤ ਅਪਨੀ ਤੂੰ ਤਹਿਰੀਰ ਕਰ ।
ਸਰ ਝੁਕਾਇਆ ਤਬ, ਇਸ਼ਾਰੇ ਸੇ ਕਹਾ ਉਸ ਬੀਰ ਨੇ,
ਹਾਂ ਮਿਰੇ ਮਾਲਕ ਯਹੀ ਹੈ, ਮਾਫ਼ ਅਬ ਤਕਸੀਰ ਕਰ।
ਤਬ ਵੁਹ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ, ਕਰ ਦੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ,
ਫੈਂਕ ਕਰ ਬੋਲੇ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਦਿਲ ਕੋ ਮਤ ਦਿਲਗੀਰ ਕਰ।
ਅਰਜ਼ ਕੀ ਮਸ਼ਕੀਰ ਹੂੰ, ਮਮਨੂਨ ਹੂੰ, ਮਸਰੂਰ ਹੂੰ,
ਆਲਿਮ ਸੇ ਅਬ ਰੁਖਸਤ ਹੂ ਮੇਰੇ ਪੀਰ ਦਾਮਨਗੀਰ ਕਰ।

(ਆਲਿਮ)

ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ! ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਉਮਰ ਦੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਡੋਰ ਵੀ ਗੰਢ ਦਿਆਂ। ਜੋ ਚਾਹੇ ਮੰਗ ਸਮਦਾ ਹੈਂ, ਲੋਕ ਅਪ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਸਿੱਦਕੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੀਨ ਦਿਆਲ !

ਹਫ਼ਤ ਕਿਸ਼ਵਰ ਕੀ ਹਕੂਮਤ ਉਸਕੋ ਆਗੇ ਹੇਚ ਹੈ।
ਜੋ ਹੈ ਤਾਲਿਬ ਹੈ ਸ਼ਹੇ ਖ਼ੂਬਾਂ ਤਿਰੇ ਦੀਦਾਰ ਕਾ।
ਗੁਲ ਕਹਾਂ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕਹਾਂ, ਗੁਲਬਨ ਕਹਾਂ ਬੁਲ ਬੁਲ ਕਹਾਂ।
ਆਸ਼ਕੋਂ ਕੋ ਹੈ ਗ਼ਨੀਮਤ ਦੇਖਨਾਂ ਦਿਲਦਾਰ ਕਾ।

(ਪ੍ਰਾਪਤ)

ਗਦਾਏ ਕੂਏ ਤੁਰਾ ਮੈਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੇਸਤ

(ਦੀਵਾਨਿ ਗੋਇਆ)

ਅਰਥਾਤ – ਤਾਜ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ,
ਤੇਰੇ ਕੂਚੇ ਦੇ ਭਿਖਯਾਰੀ ਨੂੰ ।
ਰਾਜ ਸਾਜ ਵੱਲ ਮੂਲ ਨਾ ਤੱਕੇ,
ਕੀ ਕਰਸੀ ਦੁਨਆ ਸਾਰੀਂ ਨੂੰ।

(ਪ੍ਰੇਮ ਫੁਲਵਾੜੀ)

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਭਵਨ ਦੇ ਬਾਰ ਮੂਹਰੇ ਅੱਜੇ ਤੱਕ ਭਟਕਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਨੇ ਮਨਹੂਸ ਬੇਦਾਵਾ ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਤੱਕ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਦ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ! ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਾਓ ਟੁੱਟੀ ਗੰਡੀ ਗਈ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

ਪੁੱਛਿਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ,
ਜਦੋਂ ਕਿਲਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੋੜਿਆ ਸੀ।
ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਘਮਸਾਨ ਹੋਇਆ,
ਮਾਲ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹਿਆਂ ਸੀ।
ਮਣਾਂ ਮੂਹੀਂ ਕਾਗਤ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਸਾਰਾ,
ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜਾ ਦੇ ਬੋੜਿਆ ਸੀ।
ਮਾਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ।
ਮਾਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜਿਆ ਸੀ।
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਲਾਲ ਛੋਟੇ,
ਵਿਛੜ ਗਏ ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ।
ਐਪਰ ਕਾਗਤ ਬੇਦਾਵੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਤੇ,
"ਆਲਿਮ" ਗੱਲ ਤੁਸਾਂ ਬੇਮਸਾਲ ਕੀਤੀ।
ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਏਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਪ ਸੀ ਹੱਥੋਂ ਛਕਾਇਆ ਹੋਇਆ।
ਜਦੋਂ ਕਾਜ਼ਤ ਬੇਦਾਵੇ ਦਾ ਲਿਖਣ ਲਗੇ,
ਦਿਲ ਇਨਾਂ ਦਾ ਸੀਗਾ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ।
ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਉੱਤੇ ਹੈ ਸੀ ਮਾਨ ਮੈਂਨੂੰ,
ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਅਜੀਬ ਸੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ।
ਮੈਂਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਮੁੜਨਗੇ ਪਿੱਛ੍ਹਾ ਝਬਦੇ,
ਤਾਹੀਓ ਕਾਗ਼ਤ ਸੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ।
ਜੇ ਮੈਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਨਾ ਰਖਦਾ ਏਸ ਤਾਈਂ,
"ਆਲਿਮ" ਗੱਲ ਅਜ ਅੱਲਵਲੱਲੀ ਹੁੰਦੀ।
ਕਾਗਤ ਸਹੂੰਏ ਵਖਾ ਨ ਪੜਦਾ ਜੇ,
ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ?

(ਆਲਿਮ)

ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਦਾ ਚੱਰਿਤ੍ਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਾਨੜਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬਿਦਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ:- "ਪੂਛਹੁ ਬਿਦੂਰ ਦਾਸੀ ਸੁਤੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਤਰਿਆ ਘਰ ਜਿਸ ਜਾਇ॥ "

ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੈਰਵਾਂ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸਮਝੋਤੇ ਦਾ ਮੰਤਵ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਦੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਸਤਨਾਂ ਪੁਰੀ ਵਿਖੇ ਪਧਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਬਿਦਰ ਜੀ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਦੁਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਅਪਾਰ ਸ਼੍ਰਧਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਬਿਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ:-

ਓਧਰ ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਇਹ,
ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਭਗਾਵਨ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਸਤਨਾ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ,
ਰਾਜ ਭਵਨ ਨੂੰ ਭਾਗ ਨੇ ਲਾਏ ਹੋਏ।
ਮੇਰੇ ਨੈਨ ਪਏ ਲੋਚਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ,
ਦਰਸ਼ਨ ਮੁੱਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਪਾਏ ਹੋਏ।
ਕੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ ਆ ,
ਬੈਠੇ ਝੁਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਹਾਏ ਹੋਏ।
ਕਿਹਾ ਬਿਦਰ ਨੇ ਗਲ ਹੈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ,
ਫ਼ੁਰਸਤ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਏਥੇ ਆਣ ਖਾਤਿਰ।
ਕਿਉਂਕਿ ਆਏ ਨੇ ਸੁਲਹ ਕਰਾਣ ਖਾਤਿਰ,
ਭਾਈ ਭਾਈ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਣ ਖਾਤਿਰ।
ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ,
ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਫ਼ੁਰਸਤ ਮੂਲ ਨਾਹੀ।
ਭਾਵੇਂ ਕੰਮ ਵੀ ਬੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦਾ,
ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾਹੀਂ।
ਭਾਵੇਂ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਅੱਧਵਾਟੜੇ ਹੀ,
ਦੂਜੀ ਥਾਵੇਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਅਸੂਲ ਨਾਹੀਂ।
ਐਪਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੂਕ ਸੁਣ ਕੇ,
ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਇ ਰੂਲ ਨਾਹੀਂ।
ਜੇ ਕਰ ਖਿੱਚ ਹੈ ਦਾਸੀ ਦੀ ਕੂਕ ਅੰਦਰ,
ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ।
ਸਾਡੀ ਝੁਗੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਜਰੂਰ ਲਾਊ,
"ਆਲਿਮ" ਜੇ ਭੁੱਖਾ ਜੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੈ।

ਵਾਰਤਾਲਾਪ

ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਕੰਗ ਮੁਕਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੁਰਯੋਧਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ। ਛੇਕੜ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭਾਈ ਜੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਬੰਨ ਕੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨ ਜੋਗੀ ਧਰਤੀ ਹੀ ਦੇ ਦੇਹ। ਉਹ ਏਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ

ਬਤੀਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਬੜੀ ਹੈਂਕੜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਈ ਦੇ ਨੱਕੇ ਬ੍ਰਾਬਰ ਧਰਤੀ ਵੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ ਦੁਰਯੋਧਨ! ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਪਰ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦਾ ਅਨਿਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਪਾਪ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਲਗੇਗਾ ।

ਓਧਰ ਬਿਦਰ ਜੀ ਤਾਂ ਸੋਚ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਰਾਹ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੀਤ ਕੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਜਾ ਆਜਾ ਮੋਹਨ ਆਜਾ ਆਜਾ ਮੋਹਨ।
ਦਰਸ ਦਿਖਾ ਜਾ ਮੋਹਨ ਆਜਾ ਆਜਾ ਮੋਹਨ।
ਨੈਣ ਤਰਸ ਰਹੇ ਨੇ ,ਹੰਝੂ ਆਜਾ ਬਰਸ ਰਹੇ ਨੇ ।
ਧੀਰ ਬੰਨ੍ਹਾ ਜਾ ਮੋਹਨ ਆਜਾ ਆਜਾ ਮੋਹਨ।
ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਆਵੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ।
ਝਾਤੀ ਪਾ ਜਾ ਮੋਹਨ, ਆਜਾ ਆਜਾ ਮਹਿਨ।

(ਆਲਿਮ)

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸੱਦ

ਓਧਰ ਸ਼ਾਮ ਨੇ ਊਧਵ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਏਹ,
ਮੈਨੂੰ ਸੱਦ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਏ।
ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤੜਪ ਭਾਈ।
ਮੇਰੇ ਖਿੱਚ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਪਾ ਰਹੀ ਏ
ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਬਿਦਰ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ,
ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਔਂਸੀਆਂ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਰਾਹ ਤੱਕਦੀ ਬਾਵਰੀ ਹੋਈ ਹੋਈ,
ਕਾਂ ਉਡਾਂਵਦੀ ਸਗਨ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਏਨੀ ਆਖ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋ ਚੱਲ ਪਏ
ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਆ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਵਦੇ ਨੇ।
ਅੰਦਰ ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੀ,
ਬਾਹਰੋਂ ਸ਼ਾਮ ਜੀ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਂਵਦੇ ਨੇ।

ਦਰਸ਼ਨ

ਊਧਵ ਜੀ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤਾਂ ਭਗਤਣੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ- ਮਹਾਰਾਜ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਪਧਾਰੇ ਹਨ। ਹੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਧਾਰੇ ਹਨ! ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਭਗਤਣੀ ਜੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਬਾਵਰਿਆਂ ਜੈਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਧੇ ਬੌਰੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਖੂਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁੱਧ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬਸਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਅਪਣੇ ਗਲੋਂ ਪੀਤਾਂਬਰ (ਪੀਲਾ ਚੌਲਾ) ਲਾਹ ਕੇ ਭਗਤਣੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਾਨੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ:-

ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਤੈ ਸਹਿ ਦਿੱਤਾ ਢਾਕਣ ਕੂ ਪਤਿ ਮੇਰੀ,
ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਸਾਈ ਮੈਡਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰ ਨਾ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)

ਭਗਤਣੀ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਕੇ "ਧੂੜੀ ਵਿਚਿ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ" ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੪
ਅੰਤਰਿ ਪਿਆਸ ਉਠੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੀ।
ਸੁਣਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਮਨਿ ਤੀਰ ਲਗਈਆ।
ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣੈ॥
ਅਵਰੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ਕੋ ਪੀਰ ਪਰਈਆ॥ ਰਹਾਉ॥
ਰਾਮ ਗੁਰਿ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲਈਆ॥
ਹਉ ਆਕਲ ਬਿਕਲ ਭਾਈ ਗੁਰ ਦੇਖੇ॥
ਹਉ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋਇ ਪਈਆ॥

ਊਧਵ ! ਮਹਾਰਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਿਵਾਨਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ। ਰਾਜਿਆ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਲੰਘ ਡਾਹ ਕੇ ਉੱਤੇ ਗਦੇਲੇ ਰੱਖਣਗੇ। ਭਾਈ ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸੱਥਰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਸੁੱਟ ਭੂਰੀ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਈਏ। ਇਹ ਨਸ਼ਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਦੋਂ ਲੋਹਣਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ :-

ਗਜ਼ਲ

ਜੂੰਹੀਂ ਆਮਦ ਆਮਦ ਇਸ਼ਕ ਕਾ,
ਇਸ ਦਿਲ ਨੇ ਮੁਜਾਦਾ ਸੁਨਾ ਦੀਆ।
ਖ਼ਿਰਦੋ ਹਵਾਸੋ ਸ਼ਕੈਬ ਨੇ ਵਹੀਂ ਕੋਸਿ ਕੂਚ ਬਜਾ ਦੀਆ।
ਜਿਸੇ ਦੇਖਨਾਂ ਹੀ ਮੁਹਾਲ ਥਾ ਨਾ ਥਾ ਉਸਕਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾ ਕਹੀਂ।
ਹਰੇਕ ਜ਼ੱਰੇ ਮੇਂ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਹਮੇਂ ਉਸਕਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾ ਦੀਆ।

ਕਾਦਰੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਐ ਯਾਰ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਦੀਵਾਨਾ ਕਰ ਦੀਆ।
ਦੁਨਜਾ ਵ ਦੀਂ ਕੀ ਕਾਰ ਸੇ ਬੇਗਾਨਾ ਕਰ ਦੀਆ।
ਤੁਰਫ਼ਾ ਯੇ ਫ਼ੈਜ਼ ਸਾਕੀ ਮਸਤੋਂ ਕਾ ਆਮ ਹੈ।
ਪੈਮਾਨਾ ਖੁਸ਼ ਪਿਲਾ ਦੀਆ ਮਸਤਾਨਾ ਕਰ ਦੀਆਂ।

ਊਧਵ ਜੀ ਭੂਰੀ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਰ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਊਧਵ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਏਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੈਨ! ਮੈਂ ਤਰ ਗਈ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕੀੜੀ ਦੇ ਘਰ ਨਾਰਾਇਣ ਆਏ ਹਨ।

"ਅਜ ਅੰਗਣਾਂ ਸੁਹਾਵਾ ਮੇਰਾ ਅਜ ਅੰਗਣਾਂ ਸੁਹਾਵਾ ਮੇਰਾ
ਘਰ ਪਾਇਆ ਸ਼ਾਮ ਨੇ ਫੇਰਾ ਅਜ ਅੰਗਣਾਂ ਸੁਹਾਵਾ ਮੇਰਾ।"

ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਰਨਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ:-

"ਜੇ ਤੂੰ ਵਤਹਿ ਅੰਙਣੇ ਹਭ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਹੋਇ॥
ਹਿਕਸੁ ਕੰਤੈ ਬਾਹਰੀ ਮੈਡੀ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਇ॥"

(ਮਾਰੂ ਤਖਣੇ ਮ:੫)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਮਾਤਾ ! ਅਸੀਂ ਦਰਿਆਂ ਲੰਘ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭੁੱਖ ਸਤਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਛਕਾਓ

ਤਾਂ ਸਹੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੁਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਝਟ ਪਟ ਇਕ ਕੇਲਿਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ ਕੱਢ ਲਿਔਂਦੇ ਤੇ ਛਿੱਲ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੇਲੇ ਦਾ ਛਿੱਲੜ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਝਟ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਖੋਲਦੇ ਹਨ।ਮਾਤਾ ਜੀ ਗਿਰੀਆਂ ਸੁੱਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਛਿਲਕੇ ਖਵਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਛਿਲਕੇ ਖਾਧੇ ਤਾਂ ਬਿਦਰ ਜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਕ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵੇਖ ਲੌ ! ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਬੜੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮ ਹਿੱਤ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ।ਹੁਣ ਫੁਰਸਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।ਆਹ ਬੈਠੇ ਜੇ ਕਰਲੌ ਰੱਜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ।ਧੰਨ ਮੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ, ਬੋਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਜੈ।

ਬਿਦਰ ਜੀ ਸਾਸ਼ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਖਣਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਹ ਕੀ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹਤਾ! ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਿਰੀਆਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਛਿੱਲਾਂ ਖਵਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਏਨਾਂ ਪਾਪ, ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਊ।

ਉਲਾਂਭਾਂ

ਭਗਤਣੀ ਜੀ ਹੁਣ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ।ਪਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਇਸ ਦਾਸੀ ਕੋ ਉਲਾਹਨੋ, ਸੁਣੀਓ ਸੀ ਭਗਵਾਨ।
ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਤੁਮ ਕੀਓ, ਮੋ ਪਤ ਜਾਨਿਓ ਆਨ।
ਛਿਲਕਾ ਦੀਨੇ ਨਾਥ ਮੈਂ, ਭੂਲੀ ਤਨ ਮਨ ਗਿਆਨ।
ਪਰ ਖਾਏ ਕਿਉਂ ਆਪ ਨੇ, ਤੁਮ ਥੇ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ।
ਉੱਤਰ ਦੀਆ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਮਸਤੋਂ ਕੇ ਘਰ ਜਾਇ।
ਅਕਲ ਬਿਚਾਰੀ ਕਿਆ ਕਰੇ, ਮਸਤੀ ਜਾਇ ਛਾਇ।
ਮਸਤੋਂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਏ, ਰਹੇਂ ਨ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ।
ਹਮਕੋ ਸੁਧ ਬੁਧ ਨਾਂ ਰਹੀ, ਹੂਏ ਕਿਆ ਬਿਲਾਸ।
ਛਿਲਕਾ ਜਿਨ ਕੋ ਕਹਿਤ ਹੋ, ਯਹ ਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ*।
ਯਦੀ# ਸ੍ਵਾਦਿਸ਼ਟ ਹੋਤ ਨਹਿ, ਹਮ ਮਾਂਗਤ ਕਿਉਂ ਔਰ।
ਮਾਤ ਯਸ਼ੋਦਾ ਦੇਤ ਥੇ, ਮਾਖਨ ਦਧੀ ਅਨੰਤ।
ਉਸ ਸੇ ਭੀ ਰਸ ਅਧਿਕ ਥਾ, ਕਹਿਤ ਭਏ ਭਗਵੰਤ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਹ ਮਸਤ ਬਿਰਤੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੇ ਖਿਲਾਏ ਹੋਏ ਕੇਲੇ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਮਾਤਾ ਯਸ਼ੋਧਾ ਦੇ ਮੱਖਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਸਵਾਦਲੇ ਭਾਸਦੇ ਸਨ:-

ਦੀਵਾਨਗੀ ਮੇਂ ਖੁਸ਼ ਥਾ ਵ ਲੇਕਿਨ ਐ ਕਾਦਰੀ।
$ਹੈਰਤ ਮੇਂ ਹੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਮੁਝੇ ਫਰਜ਼ਾਨਾ¥ ਕਰ ਦੀਆ।
(ਦੀਵਾਨਿ ਕਾਦਰੀ)

*ਗਿਰਾਹੀਆਂ, # ਜੇ ਕਰ, $ ਅਚਰਜ, ¥ ਅਕਲਮੰਦ

ਮਹਾਤਮਾ ਬਿਦਰ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਹੁਣ ਮੈਥੋਂ ਵੀ ਕੇਲੇ ਛਕ ਕੇ ਮਾਨ ਬਖਸ਼ੋ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਲਿਆਓ ਜੀ। ਬਿਦਰ ਜੀ ਨੇ ਛਿਲਕੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਗਿਰੀ ਖਿਲਾਈ ਤਾਂ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਟੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹੋਏ ਇਉਂ ਬੋਲੇ :-

ਸ਼ਾਰ ਖਿਲਾਇਓ ਬਿਦਰ ਜੀ ਤੁਮਨੇ ਹੋ ਸਾਵਧਾਨ ।

ਪਰ ਛਿਲਕੇ ਸਮ ਸ੍ਵਾਦ ਨਹਿ ਬੋਲ ਉਠੇ ਭਗਵਾਨ।

ਵਾਪਸ ਹਸਤਨਾਂ ਪੁਰ

ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਰਾਤ ਗੁਜਾਰੀ ਬਿਦਰ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ। ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ। ਸਰੋਂ ਦੇ ਸਾਗ ਵਿਚ ਬਾਥੂ ਘੋਟਿਆ ਹੋਇਆ ਛਕ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਏਥੋਂ ਵਿਦਿਆ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਪੁੱਜੇ। ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਗਿਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਨੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸੀਸ ਮਹਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕੱਖਾਂ ਦੀ ਝੁਗੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕੱਟੀ।ਸਭਾ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ, ਦ੍ਰੋਣਚਾਰਯਾ ਜੀ ਅਤੇ ਕਰਨ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਧੁਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੁਰਕ੍ਹਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ, ਰਾਜਨ ਅਸੀਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ - ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਬਿਦਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅੰਸ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਆਇਆ ਸੁਣਿਆ ਬਿਦਰ ਦੇ ਬੋਲੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਹੋਇ ਰੁਖਾ।
ਘਰ ਅਸਾਡੇ ਛੱਡ ਕੇ ਗੋਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਹਿ ਕਿ ਸੁਖਾ।
ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਣਾ ਕਰਨ ਤਜ ਸਭਾ ਸਿੰਗਾਰ ਵਡੇ ਮਨੁਖਾ।
ਝੁਗੀ ਜਾਇ ਵਲਾਇਓਨ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਜੀਅ ਅੰਦਰ ਧੁਖਾ।
ਹਸ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਸੁਣਹੋ ਰਾਜਾ ਹੋਇ ਮਨਸੁਖਾ
ਤੇਰੇ ਭਾਉ ਨਾ ਦਿਸਈ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਆਪਦਾ ਦੁਖਾ।
ਭਾਉ ਜਵੇਹਾ ਬਿਦਰ ਦੇ ਹੋਰੀ ਤੇ ਚਿਤ ਚਾਉ ਨਾ ਚੁਖਾ।
ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ।

(ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧੦)

ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਖਿਝਣ ਤੇ ਇਉਂ ਉਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:-

ਰਾਜਨ ਕਉਨ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ॥
ਐਸੇ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕਉ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ॥ ਰਹਾਉ॥
ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੂਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਨਾ ਜਾਨਿਆ॥
ਤੁਮਰੋ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਮੈ ਮਾਨਿਆ॥
ਖੀਰ ਸਮਾਨੁ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ॥
ਕਬੀਰ ਕੋ ਠਾਕੁਰ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੀ ਕੀ ਮਾਨੀ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ

(ਕਬਿਤ)

ਜੂਠੇ ਬੇਰ ਖਾ ਕੇ ਰਾਮ ਭੀਲਣੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੀ,
ਚਰਨ ਧੁਅ ਕੇ ਵਿਚ ਪੰਪਾਸਰ ਪਾਏ ਸਨ।
ਟੁਟੇ ਫੁੱਟੇ ਤੰਦਲ ਸੁਦਾਮੇ ਨੇ ਖਿਲਾਏ ਜਦੋਂ,
ਸੋਨੇ ਦੇ ਮਹੱਲ ਉਹਦੇ ਸ਼ਾਮ ਨੇ ਬਨਵਾਏ ਸਨ ।
ਕੇਲਿਆਂ ਦੇ ਛਿਲ ਬੇਹਾ ਸਾਗ ਬਿਦਰ ਪਤਨੀ ਦਾ,

ਖਾਇਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਗੀਤ ਉਪਮਾ ਦੇ ਗਾਏ ਸਨ।
ਛਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਧੰਨੇ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।
ਬਣ ਕੇ ਤੇ ਵਾਗੀ ਉਹਦੇ ਡੰਗਰ ਚਰਾਏ ਸਨ।
ਸੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ।
ਪਾਇਕੇ ਰਾਛਨੀ ਗਲ ਨਾਈ ਬਨ ਧਾਏ ਸਨ,
ਨਾਮ ਦੇਵ ਤਾਈਂ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖ,
ਬਣ ਕੇ ਬੇਫੀ ਉਹਦੇ ਮੰਦਰ ਛਵਾਏ ਸਨ।
ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ,
ਭਾਗੋ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਏ ਸਨ।
ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੀ ਭੁੱਖਾ ਰੱਬ
"ਆਲਿਮ" ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਮਾਇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਤਿਲੋਕੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਨ। ਤਿਲੋਕਾ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕ ਚੰਦ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖਾਣਾ ਅਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝੋ:-

¥ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਸਤਿਨਾਮ ਰਿਦ ਧਾਰੋ ॥
ਸਭ ਜੀਵਨ ਪਰ ਦਇਆ ਵਿਚਾਰੋ॥੯੦॥
ਦੋਹਰਾ॥ ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਮਤ ਪਿਖੋ ਕਿਸੇ ਦੁਖਾਵੋ ਨਾਹਿ॥
ਯਾ ਸਮ ਭਗਤ ਨ ਔਰ ਹੈ ਧਰੋ ਸਤ ਰਿਦ ਮਾਹਿ॥੯੧॥

ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਵਿਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ। ੫੦ ਰੁਪੈ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੁਗਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਿਲੋਕਾ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ।ਉਸ ਦੇ ਅਗੇ ਇਕ ਹਿਰਨੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਦੋ ਬਚੇ ਸਨ। ਹਰਨੀ ਪਿੱਛੇ ਘੋੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

¥ਤਿਲੋਕੇ ਤਮਕ ਤੇਗ਼ ਤਹਿ ਝਾੜੀ।
ਗਰਭ ਸਹਿਤ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਥੀ ਮਾਰੀ।
ਤਾਹਿ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਰਾਏ।
ਨਿਕਸ ਤੜਫ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਏ॥੯੪॥
ਦੋਹਰਾ॥ ਤਿਲੋਕਾ ਦਿਖ ਬਿਸਮੈ ਭਜੋ॥
ਨਿਜ ਮਨ ਧ੍ਰਿਗੈ ਉਚਾਰ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ਜੜ੍ਹ ਮੂੜ੍ਹ ਗਵਾਰ॥੯੫॥
ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਦਇਆ ਰਿਦ ਧਾਰੋ ॥
ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਰੋ ॥
ਸੋ ਵਿਸਾਰ ਤੈਂ ਮਨ ਤੇ ਦੀਨਾਂ॥
ਸੋ ਵਿਸਾਰ ਹਿੰਸਾ ਕੋ ਕੀਨਾਂ॥
ਤਾਂਤੇ ਤੇਗ਼ ਰਖਹੋ ਨਹਿ ਪਾਸਾ॥
ਹੋਵਤ ਤੇਗ਼ ਜੀਵ ਹੋਇ ਨਾਸਾ ॥
ਕਾਸ਼ਟ ਤੇਗ ਮਿਆਨ ਮਧ ਡਾਰੀ॥
ਮੂਠ ਲੋਹ ਤਹਿ ਸਾਥ ਸਵਾਰੀ॥੯੬॥

¥ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੬ ਧੀਆ ੮ ਛੰਦ ਤੋਂ ੯੬ ਤੱਕ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕੋਈ ਚੁਗਲ ਰਾਜਾ ਪਾਸ ਸ਼ਕੈਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਲੋਕੇ ਚੰਦ ਦੀ ਤਲਵਰ ਕਾਠ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾਂ ਦੇਵੇ। ਰਾਜਾ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਖਾਸ ਦਰਬਾਰ ਨਿਯਤ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸਰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਿਖਾਓ। ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਇਕ ਬੰਨਿਓਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲੱਜਿਆ ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਅਹਿੰਸਾ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਕਾਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਹੁਣ ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਲੱਜਿਆ ਹੈ। ਵਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਚਮਕਦੀ ਹੋਈ ਵੇਖ ਸਭ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਧਿਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਸਤਿਨਾਮ ਕਹਿ ਤੇਗ਼ ਨਿਕਾਰੀ॥
ਉਤਮ ਅਸਿ ਜਿਹ ਕੀਮਤ ਭਾਰੀ।
ਮੁਗਲ ਤੇਗ਼ ਦਿਖ ਬਡ ਸੁੱਖ ਲਾਹਾ॥੧੦੪॥

ਫਲ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਚੁਗਲ ਖੋਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਕਾਲ ਉਪਰੰਤ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਭਾਈ ਜੇਹੜਾ ਸਿੱਖ ਜੀਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਕੰਟ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਦੀ ਸਹੈਤਾ ਕਦੇ ਹਨ:-

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਦਇਆ ਅਸਿ ਭਾਰੀ।
ਦਇਆ ਦੇਖ ਗੁਰ ਕਰੈ ਸਹਾਈ।

ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

(ਕਬਿੱਤ)

ਸਰੂ ਜੇਹਾ ਕੱਦ ਤੇ ਸਰੂਪ ਸੀ ਬੇਹੱਦ,
ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਨੈਣ ਮੁੱਖ ਮੰਡਲ ਨਿਰਾਲਾ ਸੀ।
ਲੰਮੀ ਜੇਹੀ ਧੌਣ ਦਾ ਸੁਣੱਪ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਓਹਦਾ,
ਗੰਢਾ ਬਿਨਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਬੇਜਾਨ ਬਾਹੂ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਗੋਢੇ ਬਿਨਾਂ ਚੱਪਣਾਂ ਤੇ ਚਾਲ ਸੀ ਸੋਹਾਵੀ ਓਹਦੀ,
ਬਾਣੂ ਮਧੁਰਾੜੀ ਖ਼ਾਲਸਾਈ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ।
ਚੀਨੀ ਦਾ ਸਵਾਰ ਸਿਰ ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ ਸੋਹੇ,
ਚਿੱਟਾ ਸੀ ਪੋਸ਼ਾਕਾ ਗਲ ਸਜ ਰਹੀ ਮਾਲਾ ਸੀ।
ਨੂਰ ਦਰਗਾਹੀ ਸੀ ਉਹ ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਈ ਸੀ,
ਤੇ ਅੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਰਦਾ ਉਜਾਲਾ ਸੀ।
ਹੋਵੇ ਮਸਤਾਨਾ ਨੇ ਸਿਆਣੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਤਾਈਂ,
ਜਿਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਵੇ ਭਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਸੀ।
ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ,
ਦੇਵਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਲਾ ਸੀ।
ਵਗਦੀ ਝਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ,
ਪਊਏ ਵੀ ਨਾ ਭਿੱਜਦੇ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਕੰਬਦੇ ਸੀ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੌਫ਼ ਓਹਦਾ,

ਝੱਲਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਓਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਝਾਲਾ ਸੀ।
ਝਿਜਕਦੇ ਫ਼ਰੰਗੀ ਓਹਦੀ ਵੇਖ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਲੱਖਾਂ,
ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਚਿੱਤ ਹੋਂਵਦਾ ਦੁਖਾਲਾ ਸੀ।
ਚੋਰ ਧੜਵੈਲ ਡਾਕੂ ਆਂਵਦੇ ਜੋ ਪਾਸ ਓਹਦੇ,
ਪੁੱਛ ਕੇ ਭਜਨ ਜਾਪ ਜਪਦੇ ਅਕਾਲਾਂ ਸੀ।
ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦਾ ਵਖਤ ਫਿਰੰਘੀਆਂ ਨੂੰ,
ਚਾਲ ਸੀ ਅਜੀਬ ਤੇ ਨਿਰਾਲੀ ਓਹਦੀ ਢਾਲਾ ਸੀ।
ਵੇਖ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਜੱਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹਰਾਨ ਉਹਦਾ,
ਕਰਕੇ ਦੀਦਾਰ ਮਨ ਹੋਂਵਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਸੀ।
ਤੀਰ ਵਾਂਗੂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ,
ਬਾਣ ਉਹਦੀ ਬਾਣੀ ਸੰਦਾ ਐਸਾ ਅਣੀਆਲਾ ਸੀ।
ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਾਂਦਾ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ,
ਤੋਪ ਉਹਦੀ "ਆਲਿਮ" ਅਠੋਤਰੀ ਜੈ ਮਾਲਾ ਸੀ।

ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੋਨ

(ਬਿਜੈ ਦੰਡਕਾ ਛੰਦ)

ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਤਾਈਂ ਗੁਰੂ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਨੇ,
ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਕੀਤਾ ਫਰਮਾਨ ਸੋਹਣਾ।
ਜਾਓ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ,
ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਪਰਸੋ ਕਰ ਸਨਮਾਨ ਸੋਹਣਾ।
ਗੁਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ ਜਿੱਥੇ,
ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਕਨਾਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਨ ਸੋਹਜ਼ਾ।
ਕਥਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਰੋ ਜਾ ਕੇ ,
ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣ ਆਇਆ ਵਿਦਵਾਨ ਸੋਹਣਾ।
ਮੰਤਵ ਅਸਲ ਸਾਡਾ ਓਥੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ,
ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦੀ ਰਹਿਤ ਲਿਖ ਲਿਆਵਣੀ ਜੇ।
ਜਿਹੜੀ ਰੀਤੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਓਥੇ,
ਸਾਨੂੰ ਹੂ ਬਹੂ ਸੁਣਾਵਣੀ ਜੇ॥੧॥
ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ,
ਮੋਟਰ ਰੇਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜ਼ਮਾਨਾ ਓਦੋਂ।
ਬਿਨਾ ਓਜ਼ਰ ਕੀਤੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ,
ਬੜਾ ਕਠਿਨ ਸੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਓਦੋਂ।
ਘਣੋਂ ਬਨ ਭਿਆਨਕ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕਰਕੇ,
ਨਹੀਂ ਸੁਖੈਨ ਸੀਗਾ ਲੰਘ ਜਾਨਾਂ ਓਦੋਂ।
ਏਸ ਗਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਟੀ ਨਾਂ ਸੀ,
ਜੀਊਂਦੇ ਜੀਅ "ਆਲਿਮ" ਪਰਤ ਆਨਾਂ ਓਦੋਂ।
ਸਿੱਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਹ ਚੀਨੀ ਵਾਲੜੇ ਦਾ,
ਤੁਰ ਪਿਆ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਹਣਾ।
ਤਨ ਤਨਹਾਂ ਨਾ ਸਾਥੀ ਸੀ ਨਾਲ ਉਸਦੇ,

ਰੱਖ ਆਸਰਾ ਗੁਰੂ ਗੋਪਾਲ ਸੋਹਣਾ॥੨॥
ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ।
ਮੰਜਲੋਂ ਮਜ਼ਲੀ ਸਫ਼ਰ ਮੁਕਾ ਰਹੇ ਨੇ।
ਕਈ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਰ ਕੀਤੇ।
ਗਾਂਦੇ ਗੀਤ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ।
ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਣ ਕੇ ਤੇ,
ਬਨ-ਮਾਣਸ ਵੀ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਰਹੇ ਨੇ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ,
ਚਰਨ ਕਮਲ ਉਹ ਰਿਦੇ ਵਸਾ ਰਹੇ ਨੇ।
ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਇਕ ਸਾਥੀ,
ਸੀ ਲੰਗੋਟੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾ ਧਾਰਿਆ ਸੀ।
ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਓਸ ਨੂੰ ਸਾਰ ਨ ਸੀ,
ਰੱਬ ਨਾਮ ਨਾ ਕਦੇ ਚਿਤਾਰਿਆ ਸੀ ॥੩॥
ਗਹਿਬਰ ਬਨ ਅੰਦਰ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ,
ਸੁਨ ਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੀ ਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਂ ਓਥੇ।
ਠੋਕਰ ਮਾਰਿਆ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਭਦਾ ਸੀ,
ਸੀ ਜਨੌਰਾ ਸੰਦੀ ਬਾਂ ਬਾਂ ਓਥੇ।
ਸੂਰ ਚਿਤਰੇ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ ਗਿਦੜ,
ਕਈਆਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੀ ਹੁਆਂ ਓਥੇ।
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀਂ ਘਬਰਾਂਵਦੇ ਸਨ,
ਜਪਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਓਥੇ।
ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪੁੱਜ ਗਏ ਉਸ ਥਾਂ ਏ,
ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਚੌਕੀ ਪਵਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਓਸ ਬਨ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ।
ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਰੇ ਦੀ ਹੈਸੀ ਕਰੜਾਈ ਓਥੇ॥੪॥
ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕਰਕੇ,
ਕਿਹਾ ਇਥੇ ਹੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੋ ਭਾਈ।
ਦਿਨ ਥੋੜਾ ਤੇ ਰਾਤ ਹੈ ਮੂੰਹ ਆਈ,
ਸਭ ਥਕਾਵਟਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਵਾਰੋ ਭਈ।
ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਗ੍ਹਾ ਜਾਣਾ,
ਮਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੋ ਭਾਈ।
ਅੱਗੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਪੈਂਦਾ,
ਸੱਚੀ ਗਲ ਨਾ ਮਨੋ ਵਿਸਾਰੋ ਭਾਈ॥੫
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਏਹ,
ਏਥੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ ਜੀ।
ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਦੀ ਆਖੀ ਹੈ ਗਲ ਏਨ੍ਹਾਂ,
ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੈ ਤ ਅਗੇ ਪਧਾਰੀਏ ਜੀ।
ਕਿਹਾ ਲੰਗੋਟੀਏ ਨਾਲ ਮਖ਼ੌਲ ਅੱਗੋਂ,
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਜੀ।
ਕੱਛਾਂ ਪਹਿਰ ਕੇ ਬੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤੁਸੀਂ,

ਡਰਦੇ ਮੌਤੋਂ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਭਾਰੀਏ ਜੀ।
ਦੋ ਕੁ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਏ,
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨਾ ਤਾਨਾਂ ਸਹਾਰਿਆ ਸੀ।
ਗਏ ਲੰਘ ਚੌਕੀ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ,
ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਸੀ॥੬॥
ਇਕ ਰੁਖ ਹੇਠਾਂ ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ,
ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ।
ਥੋੜੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਸਾਥੀ ਓਸ ਦੇ ਨੇ,
ਖੇਸ ਆਪਣਾ ਝੱਟ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ।
ਥੋੜੀ ਰਾਤ ਬੀਤੀ ਡਿੱਠਾ ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨੇ,
ਆ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਵਾਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
ਉਸ ਲੰਗੋਟੀਏ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਮਾਰ "ਆਲਿਮ"
ਜਮ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਲ ਪੱਠਾ ਦਿੱਤਾ।
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੀਨੀ ਵਾਲੜੇ ਨੂੰ,
ਕੀਤਾ ਫ਼ੋਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਆਓ ਗੁਰ ਜੀ।
ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰ ਕੋਲੋਂ,
ਖਿਨਾਂ ਪਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਚਾਓ ਗੁਰੂ ਜੀ॥੭॥
ਤੁਸਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ,
ਪੈਜ ਆਪਣੀ ਆਣ ਵਖਾਓ ਗੁਰੂ ਜੀ।
ਜੁਗ ਜੁਗ ਪੈਜ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ,
ਨਿਕਟੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਹੋਕੇ ਵਖਾਓ ਗੁਰੂ ਜੀ।
ਬਿਰਧ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਜੇ,
ਛੇਤੀ ਆਓ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛੇਤੀ ਆਓ ਗੁਰੂ ਜੀ।
ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਆਪਣੇ ਸਾਦ ਸੰਦੀ,
ਅਸਲ ਟੀਚੇ ਤੇ ਆਣ ਪੁਚਾਓ ਗੁਰੂ ਜੀ।
ਤੋਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਤੁਸਾਂ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ,
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਖ਼ਾਹਸ਼ ਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ,
ਬਚਨ ਕਰੋ ਪੂਰਾ ਰਿਹਾ ਮੰਗ ਹਾਂ ਮੈਂ॥੮॥
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ,
ਚੀਨੀ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਆਏ ਅਕਾਲ ਝਟ ਪਟ।
ਜਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ,
ਸਾੜ੍ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਦਿਆਲ ਝਟ ਪਟ।
ਵਿੱਚੋਂ ਥੰਮ ਨਰਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਪਰਗਟ,
ਦਿੱਤਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾਲ ਝਟ ਪਟ।
"ਆਲਿਮ" ਹੋ ਪਰਗਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ,
ਜਲਵਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਝਟ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ,
ਬਚਨ ਆਪਣਾ ਤੋੜ ਨਿਭਾ ਦਿੱਤਾ॥੯॥

ਪ੍ਰੇਮ ਮੀਮਾਂਸਾ

ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਅਧਾਰ ਸ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। (੧) ਪੂਰਬ ਰਾਗ, (੨) ਮਿਲਨ ਅਤੇ (੩) ਬਿਰਹਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੁਆਰਾ ਲਗਨ ਲੱਗਣ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪੂਰਬ ਰਾਗ" ਹੈ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਸਾਰਥ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਿਲਨ" ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਲਨ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਵਿਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬਿਰਹਾ" ਹੈ। ਏਥੇ ਬਿਰਹਾ ਬਾਬਤ ਹੀ ਕੁਛ ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੁੰਜੈਸ਼ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ "ਬਿਰਹਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਲਾਇਤ ਦਾ "ਸੁਲਤਾਨ" ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਆਸਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ "ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ" ਦੀ ਤੁੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਊਪਜੈ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਣੁ॥
(ਭਗਤ ਸ੍ਰੋਮਣਿ ਫਰੀਦ ਜੀ)

ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ:- (੧) ਭਾਵੀ ਬਿਰਹਾ, (੨) ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਰਹਾ ਅਤੇ (੩) ਭੂਤ ਬਿਰਹਾ।

(ੳ)**ਭਾਵੀ ਬਿਰਹਾ :-** ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੈ। ਪਤਾ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿ "ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਭਲਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ" ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਰਿਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਂ! ਭਲਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ ? ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਹੇ ਸੱਚੇਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅਜੇਹੀ ਭਲਕ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ, ਜੇ ਆਵੇ ਵੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਬਹਾਨਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਜ ਜਾ ਹੀ ਨਾ ਸੱਕਣ। ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬਰਖ਼ਾ ਹੀ ਲਗ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀਂ ਜਾਣ ਹੀ ਨ ਦੇਵੇ, ਆਦਿ। ਪ੍ਰੇਮੀਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਕਲਪਨਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਜ਼ੌਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ਜ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ:-

"ਵੋ ਜਾਨੇ ਕੋ ਕਹੇਂ ਸੁਬਹ, ਤੋ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਦੋਪਹਿਰ। ਔਰ ਚਾਹੂੰ ਕਿ ਦਿਨ ਥੋੜਾ ਸਾਂ ਢੱਲ ਜਾਏ ਤੋ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਢਲ ਜਾਏ ਤੋਂ ਦਿਨ ਭੀ, ਤੋ ਫਿਰ ਕਹੂੰ ਸ਼ਾਮ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਤੋਂ, ਕਹੂੰ ਆਜ ਨਹੀਂ, ਕਲ ਜਾਏਂ ਤੋ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਜਬ ਕਲ ਹੋ ਤੋ ਫਿਰ ਕਹੂੰ ਮੈਂ ਕਲ ਕੀ ਤਰਹ। ਅਗਰ ਆਜ ਕਾ ਦਿਨ ਭੀ ਯੂੰਹੀ ਟਲ ਜਾਏ ਤੋ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਅਲਕਿੱਸਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹਤਾ, ਵੋ ਜਾਏਂ ਯਹਾਂ ਸੇ। ਅਗਰ ਦਿਲ ਉਨ ਕਾ ਯਹੀਂ ਬਹਿਲ ਜਾਏ ਤੋਂ ਅੱਛਾ ਹੈ॥ "

(ਦੀਵਾਨਿ ਜ਼ੌਕ)

(ਅ) ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਰਹਾ:- ਰਥ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਰਥ ਵਿਖੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਇਸ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਚੈਨ ਤੇ ਬੁਸੁੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਬਾਬਤ ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਚਲਤ ਰਾਮ ਲਖ ਅਵਧ ਅਨਾਥਾ॥
ਵਿਕਲ ਲੋਕ ਸਭ ਲਾਗੇ ਸਾਥਾ॥
ਲਾਗਤ ਅਵਧ ਭਿਆਨਕ ਭਾਰੀ॥
ਮਾਨਹੁੰ ਕਾਲ ਰਾਤ ਅੰਧਿਆਰੀ॥
...... ਘਰ ਮਸਾਨ ਪਰਿ ਜਨ ਜਨੁ ਭੂਤਾ॥
ਸੁਤ ਹਿੱਤ ਮੀਤ ਮਨਹੁੰ ਜਮਦੂਤਾ॥
ਬਾਗਨ ਬਿਟਪ ਬੇਲਿ ਕੁਮਲਾਨੀ॥

ਸਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇਖਿ ਨ ਜਾਨੀ॥

(ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ)

ਅਯੁੱਧਿਆ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਸਮਾਣਾਂ ਸਮ ਭਾਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਟੰਬੀ, ਭ੍ਰਾਤ, ਪ੍ਰੇਤ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਤੈਸੀ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਜਮਾਂ ਸਮਾਨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਬਗੀਚੇ ਬਿਰਖ ਤੇ ਬੇਲਾਂ ਕੁਮਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਤਲਾਅ ਐਸੇ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਉਦਾਹਰਣ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਗੋਪ ਬਾਲ ਤੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਲਾਂਦਿਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਮਥੁਰਾ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਉਦਾਹਰਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੱਡੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਗਵਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰੁਣਾ ਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਇਉਂ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ,
ਕਾਲੀ ਭੂਰੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਦਲ ਲਿਓ ਨੇ ਵੇਸਾਂ ਨੂੰ ।੧।
ਚੰਬੀ, ਸੁਰਖੀ, ਚੀਨੀ ਤਜ ਗੱਗੇ ਤੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਚਲੇ,
ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਕਾਤੀ ਮਾਰ ਚਲੇ।੨।
ਕਈ ਮਾਰ ਦੁਹੱਥੜਾਂ ਪਿੱਟ ਰਹੇ ਕਈ ਖੋਹ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਪਏ,
ਮਸਤਾਨੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ, ਕਈ ਹਾਲੋਂ ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਗਏ।੩।
ਦਿਲ ਤੜਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਾਪੂ ਦਾ, ਭਾਈ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ,
ਬਿਰਛਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।੪।
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਚੱਲੇ ਹੋ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲੇ ਲੈ ਜਾਣਾ,
ਨਾਂ ਰੋਂਦੇ ਛੱਡ ਅਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਕੱਲੇ ਹੀ ਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ।੫।
ਬਾਪੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਮ ਮਿਰੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ,
ਮੈਂ ਡਿੱਗ ਮੱਹਲੋਂ ਛਿਨ ਭਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ ਸੀ।੬।
ਹੁਣ ਕਲੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਮੁੜ ਭਾਣਾ ਏਹ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹੋ,
ਕਰ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਬਿਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੱਲ ਕਲੇਜੇ ਲਾ ਚੱਲੇ ਹੋ।੭।
ਭਾਈ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ,
ਮੈਂ ਨਾਲ ਪੁਲਸ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਵਿਸਵਾਸ ਕਰੋ।੮।
ਐਹ ਹਾਲ ਤੱਕੋ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੀਕਣ ਪਿੱਛੋ ਜੀਵਣਗੇ,
ਕੁਛ ਖਾਵਣਗੇ ਨਾਂ ਪਹਿਨਣਗੇ, ਹਾਂ ਰੱਤ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੀਵਣਗੇ।੯।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਬਾਂਹ ਉਲਾਰ ਰਹੇ, ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਧੀਰਜ ਧਰੋ ਤੁਸੀਂ,
ਇਹ ਭਾਣਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਕਰ ਮਿੱਠਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਰੋ ਤੁਸੀਂ।੧੦।
ਇਹ ਕੰਮ ਹੈ ਮੇਰੇ ਜਾਵਣ ਦਾ, ਬਿਨ ਮੇਰੇ ਗਏ ਫਿਰੰਗੀ ਨੇ,
ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਜਾਬਰ ਤੇ ਅੜਬੰਗੀ ਨੇ।੧੧।
ਮੈਂ ਝੱਲਾਂ ਕਸ਼ਟ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਕੇਗਾ,
ਤੁਰ ਜਾਵਣ ਏਹ ਲੰਡਣ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ ਬੂਟਾ ਸੁੱਕੇਗਾ ।੧੨।
ਇਹ ਪ੍ਰਦੇਸ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਸੀ, ਬੰਧਨ ਸਭ ਕੱਟੇ ਜਾਵਣਗੇ।,
ਗਊਆਂ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਹੋਊ, ਨਾਹਰੇ ਪਏ ਸਭ ਲਾਵਣਗੇ।੧੩।
ਜਦ ਛੁਰੀ ਕਸਾਈ ਸੁੱਟਣਗੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਲਾਵਣਗੇ।
ਦੁੱਧ ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗਣਗੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਕੁਦਾੜੇ ਲਾਵਣਗੇ।੧੪।
ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ, ਤਦ ਪਹਿਰਾ ਆਣ ਲਾਵਾਂਗੇ,
ਜਦ ਮੁੜਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਚੋ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫੇਰਾ ਪਾਵਾਂਗੇ।੧੫।

ਅਵਨੀ ਸਭ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਜਾਊ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ,
ਜਦ ਧਰਮ ਚੱਲੇਗਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਵਾਂਗੇ। ੧੬।

(ਆਲਿਮ)

(ੲ) **ਭੂਤ ਬਿਰਹਾ:–** ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਗਵਨ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ "ਭੂਤ ਬਿਰਹਾ" ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜੈਸੇ :-

"ਅਹਿਨਿਸ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ॥
ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਸ ਵੇਦਨ ਹੋਵੈ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਕਾਨ ਲਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ
ਵੈਦੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ਕਾਰੀ ਜੀਉ"॥

(ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)

"ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮਤੁ ਨਾ ਮਾਨੈ ਕੋਇ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ॥"

ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

ਬਿਰਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਆਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ:-

–"ਆਸ਼ਕਾਂ ਰਾ ਨੌ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ[1]॥
ਆਹ ਸਰਦੋ ਰੰਗ ਜ਼ਰਦੋ ਚਸ਼ਮ ਤਰ[2]॥
ਇੰਤਜਾਰੀ ਬੇਕਰਾਰੀ ਬੇਆਰਾਮ[3]॥
ਕਮ ਗੁਫ਼ਤਨੋ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੋ, ਖ਼ਾਬੇ ਹਰਾਮ[4]॥
ਆਹ ਸਰਦ...ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀਂ ਆਵੈ ਮਰੀਐ ਹਾਵੈ॥
ਮੋਹਨ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਵੈ ਹਾਵੈ ਹਾਰ ਕਜਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਭਰਨ ਕੀਨੇ॥
ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ॥

੧, ਐ ਬੇਟਾ,! ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ੯ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਠੰਡੀ ਆਹ, ਪੀਲਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਸਜਲ।
੨, ੩, ਉਡੀਕ (ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ॥ ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ) ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਬੇ ਅਰਾਮੀ
੪, ਥੋੜਾ ਬੋਲਣਾ, ਘੱਟ ਖਾਣਾ, ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਦਾ ਹਰਾਮ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਮੁਹਬੱਤ ਸੇ ਯੇ ਬੰਦਾ ਖਾਕ ਸੇ ਅਕਸੀਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਮੁਹਬੱਤੇ ਸੇ ਯੇ ਅਦਨਾ ਸਾਹਿਬੇ ਤੌਕੀਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥੧॥
ਮੁਹਬੱਤ ਕੇ ਅਮਲ ਸੇ ਦਿਲ ਕੀ ਸਿਆਹੀ ਵਰ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਤੋ ਬਸਤੀ ਦਿਲਕੀ ਨੂਰਿ ਹੱਕ ਸੇ ਪੁਰ ਨੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ॥੨॥
ਮੁਹਬੱਤ ਕੇ ਖ਼ੁਮਰ ਸੇ ਜਬ ਕੋਈ ਮਖ਼ਬੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਅਨਲ ਹੱਕ ਕਾ ਲਗਾ ਨਾਆਰਾ ਮਿਸਲ ਮਨਸੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥੩॥
ਮੁਹਬੱਤ ਸ਼ਕਲਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੇਂ ਮੁਜੱਸਮ ਹੋ ਕੇ ਜਬ ਆਈ।
ਅਰਸ਼ ਸੇ ਫਰਸ਼ ਤੱਕ "ਆਲਿਮ" ਹੂਈ ਆਲਿਮ ਸੇ ਰੁਸ਼ਨਾਈ॥੪॥

ਵਤਨ ਕੀ ਖਾਕ

ਵਤਨ ਕੀ ਖ਼ਾਕ ਕਾ ਜ਼ਰਰਾ ਇਬਾਦਗਾਹਾ ਹਮਾਰੀ ਹੈ।
ਤਵਾਫ ਇਸਕਾ ਕਰੇਂ ਹਰ ਦਮ, ਯਹੀ ਖ਼ਾਹਸ਼ ਹਮਾਰੀ ਹੈ॥੧॥
ਮੁਨੱਵਰ ਹੈ ਇਸੀ ਕੇਨੂਰ ਸੇ ਅਕਲਿਮੀ ਦਿਲ ਹਮਾਰੀ ਹੈ।
ਝਲਕ ਇਸਕੀ ਹਜ਼ਾਰੋ ਮਾਹੋ ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦੀ ਸੇ ਨਿਆਰੀ ਹੈ॥੨॥
ਅਰਸ਼ ਸੇ ਫਰਸ਼ ਤਕ ਵਾਹਿਦ, ਹਮਾਰਾ ਹੈ ਯੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ।
ਯਹੀ ਦੌਲਤ ਹਮਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਚੀਜ਼ੋਂ ਸੇ ਨਿਆਰੀ ਹੈ॥੩॥
ਹੈਂ ਸ਼ੈਦਾ ਹਮ ਇਸੀ ਖ਼ਾਕੇ ਵਕਤ ਕੇ ਜ਼ੱਰਰੇ ਕੇ ਯਾਰੋ।
ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਕੀ ਨ ਖ਼ਾਹਸ਼ ਹੈ ਨਾ ਮੁਕਤੀ ਸੇ ਹੀ ਯਾਰੀ ਹੈ॥੪॥

ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ

ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਈ , ਰੂਹ ਇਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੋ।
ਬੇਦ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਇੱਕੋ, ਮਸਲਾ ਇਕ ਤਫਸੀਰਾਂ ਦੋ॥੧॥
ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਸਾਝਾਂ, ਐਪਰ ਹੈਨ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਦੋ।
ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ ਮੁੱਢ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਇੱਕੋ ਤੱਤ ਨਜ਼ੀਰਾਂ ਦੋ॥੨॥
ਖ਼ਤ ਲਾਇਨ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਕੋਈ, ਨੁਕਤਾ ਇੱਕ ਲਕੀਰਾਂ ਦੋ।
ਥਿਊਰੀ ਅਤੇ ਫਿਲਸਫ਼ੇ ਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਵ ਇੱਕ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੋ॥੩॥
ਨੇਸ਼ਨ ਯਾ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਜਗੀਰਾਂ ਦੋ।
ਸੱਭਯਤਾ ਤੇ ਕਲਚਰ ਦੀ ਹੈ, ਕਲਮ ਇਕ ਤਹਿਰੀਰਾਂ ਦੋ॥੪॥
ਮੱਸਿਆ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸਾਂਝੀ, ਮੰਨਣ ਦੀਆਂ ਤਦਬੀਰਾਂ ਦੋ।
ਜੁਰਮ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਕੋ, ਮੁਜਰਮ[੨] ਇਕ ਤਕਸੀਰਾਂ[੩] ਦੋ ॥੫॥
ਸੈਪਰੇਸ਼ਨ[੪] ਦਾ ਨਾਰਾ ਜ਼ਨ[੫], ਸੱਜਾਦ[੬] ਇਕ ਨਖਚੀਰਾਂ[੭] ਦੋ।
ਸ੍ਰੋਤ[੮] ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਦਾ "ਆਲਿਮ" ਬਲਬਾਂ[੯] ਦੀਆਂ ਤਨਵੀਰਾਂ[੧੦] ਦੋ॥੬॥

੧ ਭਾਸ਼, ੨, ਦੋਸ਼ੀ, ੩ ਦੋਸ਼, ੪ ਅਲਹਿਦਗੀ, ੫ ਨਾਹਰਾ ਲਾਣ ਵਾਲਾ, ੬ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ੭ ਸ਼ਿਕਾਰ, ੮ ਚਸ਼ਮਾ, ੯ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਲਾਟੂ, ੧੦ ਸ਼ਕਲਾਂ।

ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ
ਪੰਜਾਬੀ :

੧ ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਤਿੰਨ ਭਾਗ
੨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ
੩ ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ
੪ ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ
੫ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਹਿੰਦੀ:-